

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านถนนหัก ตำบลหนองจะบก
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์
ของ
นางสาววรรณุช วรวิงศ์

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
หน้าอนุมติ.....	ง
สารบัญ	
บทที่ 1 บทนำ.....	1
หลักการและเหตุผล.....	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
กรอบความคิดทฤษฎี.....	3
วิธีดำเนินการ.....	4
ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	4
บทที่ 2 ปรัชญา วรรณกรรมและผลงานที่เกี่ยวข้อง.....	5
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	5
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	10
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	11
การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	13
หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพีโมเดล.....	14
การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	18

เรื่อง	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	24
วิธีการประเมินโครงการ.....	24
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	27
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	27
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	39
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	53
ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	53
ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	60
ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	63
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	63
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล.....	66
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	66
วิธีดำเนินการ.....	66
ผลการดำเนินการ.....	67
อภิปรายผล.....	68
บรรณานุกรม.....	69
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก. แบบรายงาน บร. 1 – บร. 12.....	71
ภาคผนวก ข. เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	126

คำนำ

สารนิพนธ์เล่มนี้จัดทำขึ้นตามกรอบข้อกำหนดของ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต “การจัดการและการประเมินโครงการ” ซึ่งเป็นหลักสูตรที่มีลักษณะพิเศษ เนื่องจากเป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่จำเพาะบางประการ กล่าวคือ รัฐบาลมีนโยบายที่จะฟื้นฟูและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยได้จัดสรรให้เป็นกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไปก่อนหน้านี้อแล้ว จำนวนท้องถิ่นละ 1 ล้านบาทและต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีเข้ามาศึกษาเรียนรู้ เพื่อทำหน้าที่ประเมินและส่งเสริมการดำเนินงานกองทุนดังกล่าวในหมู่บ้านของตนให้มีความยั่งยืน ทั้งนี้โดยให้มีการพัฒนาด้านต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับกองทุนและประสานงานตลอดจนการสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นตนเอง

สารนิพนธ์นี้จัดทำเรื่องการประเมินกองทุนหมู่บ้านถนนหัก ต.หนองจะบก อ.เมือง จ.นครราชสีมา เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน โดยนำผลการประเมินมาเขียนในสารนิพนธ์เล่มนี้

ผู้จัดทำ

นางสาววรรณุช วรวิงศ์

วันที่ 20 สิงหาคม 2544

บทคัดย่อ

นางสาววรรณ วรวิงศ์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านถนนหัก ตำบลหนองจะบก
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ศศิวรรณ ปริยบุตร, 68 หน้า

วัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์เพื่อมีความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวความคิดและทฤษฎีในการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนได้อย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการพัฒนาเครื่องมือการวิจัย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการจัดทำรายงานแผนการปฏิบัติงานได้ ขอบเขตของการวิจัยจะกำหนดในเรื่องของการจัดตั้งกองทุนเงินล้านของหมู่บ้านถนนหัก การติดตามและการประเมินผลของโครงการ และศักยภาพของชุมชน ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงประจักษ์ ให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เป็นรายละเอียด แนวคิดและวิธีการวิจัยสอดคล้องกับสถานการณ์จริง เพื่อให้เข้าถึงการวิเคราะห์ และตีความหมายข้อมูลที่ลึก และสะท้อนความเป็นจริงให้มากที่สุด โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษานำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยทำเป็นลักษณะรายงานในรูปแบบของสารนิพนธ์

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา วรรณ วรวิงศ์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ศศิวรรณ ปริยบุตร

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา ศศิวรรณ ปริยบุตร

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ศศิวรรณ ปริญาตร อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- รองศาสตราจารย์ ดร. องค์กร อินรัมย์พรวีย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลั่นศรีสุข
อาจารย์รุ่งนภา กิติอาษา คุณพรพิศ มุลตะกร และคณาจารย์ประจำ
สาขาวิชาเทคโนโลยีสุรนารีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- พัฒนาการชุมชนอำเภอเมืองและพัฒนากลุ่มชนตำบลหนองจะบก จังหวัด
นครราชสีมา ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคย
กับชุมชน
- นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล
และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์
ต่าง ๆ

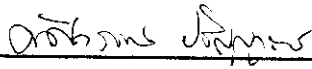
ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษา
เป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นางสาวรณช วรรณังค์

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

 (อาจารย์ศศิวรรณ ปริญาบุตร)

กรรมการสอบ

 (อาจารย์รุ่งนภา กิติยาษา)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

 (รองศาสตราจารย์ ดร. ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

๒๓ ต.ค. ๒๕๖๖

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาลที่ใช้เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม กำหนดให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองละ 1,000,000 บาททั่วประเทศ โดยที่ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดและจัดการหมู่บ้านและชุมชนของตนเองให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้มีการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต บทบาทและหน้าที่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ การจัดสรรเงินของกองทุนให้แก่กองทุนหมู่บ้านได้กู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพิ่มรายได้หรือลดรายจ่ายของสมาชิก หรือเพื่อสาธารณะประโยชน์ของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองในเขตความรับผิดชอบของกองทุนหมู่บ้านนั้น กองทุนหมู่บ้านสามารถนำดอกผลที่เกิดจากเงินที่ได้รับมอบหรือนำทรัพย์สินที่กองทุนได้รับบริจาคเพื่อนำไปใช้ในกิจการของกองทุนหมู่บ้านและนำไปใช้ในกิจการสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองในเขตความรับผิดชอบของกองทุนหมู่บ้านนั้น

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการจัดตั้งโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีจำนวน 74,881 กองทุนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิจัยในนโยบายกองทุน

หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวบรวมข้อมูลต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชน

เพื่อจะทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงต้องมีการประเมินผลของกองทุนหมู่บ้าน โดยนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตที่เข้ามาประจำอยู่ในหมู่บ้านและเขียนเรียบเรียงรายงานการประเมินในรูปของ “สารนิพนธ์” (Substantive Report) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จตลอดจนจุดอ่อนที่ควรปรับปรุงของแต่ละท้องถิ่น โดยผู้เขียนได้ทำการประเมินผลกองทุนหมู่บ้านกรณีศึกษาหมู่บ้านถนนหัก ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมายที่จัดตั้งไว้มากน้อยเพียงใด

- 1.1. หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน
- 1.2. หมู่บ้านและชุมชนเมืองความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุน
- 1.3. หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเองมีการสร้างศักยภาพของตนเอง
- 1.4. หมู่บ้านและชุมชนเมืองมีศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 1.5. เศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม

2. เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

3. เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านถนนหัก ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎี หรือต้นแบบทางความคิดที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ คือ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซิพพ์ โมเดล” (CIPP Model) ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพฟ์ของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้นที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

ทฤษฎีระบบ มีลักษณะเป็นความคิดพื้นฐานหรือข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) ที่รองรับทฤษฎีเฉพาะด้านหรือทฤษฎีเฉพาะเรื่อง กล่าวคือ ทฤษฎีเฉพาะด้านทั้งหลายต่างก็มีข้อตกลงเบื้องต้นมาก่อนว่า “ผลย่อมเกิดจากเหตุ” เมื่อนำทฤษฎีระบบไปใช้อธิบายเหตุการณ์หรือใช้แก้ปัญหาที่สามารจนำเอาทฤษฎีอื่นๆ เฉพาะด้านมาใช้ร่วมกันได้อย่างไม่มีความขัดแย้ง ในการประเมินโครงการหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะนำรูปแบบการประเมินชีพฟ์ของสตฟเฟิลบีมร่วมกับทฤษฎีระบบ ก็คือจะอิงทฤษฎีความคิดเชิงระบบ และจะใช้ “ชีพฟ์โมเดล” (CIPP Model) เป็นกรอบในการระบุตัวบ่งชี้และตัวแปร สำหรับทำการเก็บข้อมูล

สตฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า “รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์ (CIPP Model) ที่มาจากภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) จะช่วยในการตัดสินใจ เพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านถนนหัก ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- ขั้นที่ 3 ใช้ชีพชีพอโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
- ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะเก็บจากแหล่งข้อมูล
- ขั้นที่ 5 ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูล
- ขั้นที่ 6 จัดทำรายงานในรูปแบบของสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้รับประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานและกระบวนการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจปัจจัยต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ได้ทราบและมีความรู้ความเข้าใจในข้อมูลระดับความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บทที่ 2

ปริทัศน์ วรรณกรรมและผลงานที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จะมีความสัมฤทธิ์ผลขึ้นมาได้ก็ต้องปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นไปตามเป้าหมายและบรรลุมิติวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีหลักการดำเนินงานและระเบียบการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ คือ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลซึ่งมี พ.ศ.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท ทั่วประเทศ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ให้แก่ประชาชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการเอกชน และประชาสังคม และเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน และเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับกองทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน อีกทั้งเพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

2. หลักการ

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุม ดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้านกองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

3) การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา การพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและจัดการกองทุน

4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่ การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

2) ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตัวเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4) กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในอนาคต

5) เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ วีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ในการทำสารนิพนธ์ผู้เขียนจะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คนให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรี แต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งได้อีก
- นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระแล้ว กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) เป็นบุคคลล้มละลาย

- 4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- 5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- 6) ได้รับความจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

- การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

- คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้
- 10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

หมวด 2 สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใน
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ

3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน
4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานส่วนราชการและองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน
6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มีดังนี้

หมู่บ้าน

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดวิธีการเลือกกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
2. วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีกระบวนการดังนี้
  - 2.1 คณะกรรมการชุมชนจัดเวทีประชาคมในชุมชน โดยมีหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนจากครัวเรือนจำนวน 3 ใน 4 ของครัวเรือนในชุมชน
  - 2.2 ดำเนินการคัดเลือกเสนอคณะกรรมการ จำนวน 9 คน ใช้หลักประชาธิปไตย โดยให้ประชาชนเป็นผู้คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน แต่จะต้องยึดหลักการที่คณะกรรมการกองทุนแห่งชาติกำหนดให้คือ ต้องมีผู้หญิงกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด
  - 2.3 มีคณะอนุกรรมการ จากอำเภอเมืองเข้ามาสังเกตการณ์คัดเลือกทั้งคณะกรรมการให้เป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม
3. วันที่มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนมีคุณสมบัติครบถ้วน ตามระเบียบของ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือไม่

5. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ร่วมกันประเมินประสิทธิภาพในการบริหารเงินกองทุนหมู่บ้านของตนเองแล้วมีความเห็นว่า จำนวนคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพมีจำนวนตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว สามารถขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ. 2
2. ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตรและ

สหกรณ์การเกษตร พร้อมแนบระเบียบ ข้อบังคับกองทุน

3. เปิดบัญชีกับธนาคาร

เมื่อกองทุนได้ยื่นขึ้นทะเบียนต่อธนาคารแล้วคณะอนุกรรมการระดับอำเภอ ร่วมกับกองทุนหมู่บ้านจะประเมินความพร้อมของกองทุนทั้งนี้เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีการประเมินความพร้อมของหมู่บ้านตามสภาพความเป็นจริง สำหรับนำข้อมูลใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

การประเมินความพร้อม

1. คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน
4. ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุน
5. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการกองทุน
6. การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

แบบคำขอขึ้นทะเบียน สรุประเด็นสำคัญดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน ได้แก่ จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน อาชีพ ผลผลิตของคนในชุมชน (การแปรรูป การผลิต การตลาด) รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน

ส่วนที่ 2 คณะกรรมการกองทุน ได้แก่ จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมและคัดเลือกกรรมการ วิธีการคัดเลือกกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการ รายชื่อคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษาของคณะกรรมการ

ส่วนที่ 3 การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน ได้แก่ ระเบียบข้อบังคับของกองทุน วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับ

ส่วนที่ 4 ทูลดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ จำนวนกลุ่มหรือองค์กรชุมชน สมาชิกกองทุน จำนวนเงินที่สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุน และการเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน ความร่วมมือกันของชุมชนกับเครือข่ายอื่นนอกหมู่บ้าน

ส่วนที่ 5 แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุน ได้แก่ วิธีการบริหารเงินกองทุน การอนุมัติให้สมาชิกกู้ยืมในกิจกรรมต่างๆ หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ วิธีการควบคุมและติดตามการใช้เงินกู้ วิธีป้องกันความเสี่ยงภัยในการให้กู้ การแก้ไขปัญหา แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชน การขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านถนนห้วยคังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งกองทุนเลขที่ 16 หมู่ 3 ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านถนนห้วยคัง

- 2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน
- 2.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้าน ในการจัดระบบและบริหารเงินกองทุนของตนเอง
- 2.3 ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกเพื่อประกอบอาชีพที่ทำอยู่และผู้มีโครงการแต่มีเงินทุนไม่พอเพียง
- 2.4 แหล่งเงินทุนให้สมาชิกกู้ฉุกเฉิน
- 2.5 เป็นการส่งเสริมเพื่อให้สมาชิกลดการกู้ยืมเงินนอกระบบ
- 2.6 เพื่อนำผลกำไรจัดทำเป็นสวัสดิการและกองทุน
- 2.7 เพื่อลดรายจ่าย
- 2.8 ให้สมาชิกรู้จักรับผิดชอบและตรงต่อเวลา

3. แหล่งที่มาของกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- 3.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล
- 3.2 เงินที่ได้จากการบริจาคโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันใดๆ ทั้งสิ้น
- 3.3 เงินค่าหุ้นสมาชิก
- 3.4 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- 3.5 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 3.6 ทรัพย์ปรับกรณีผิดนัดชำระหนี้

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- 4.1 เป็นบุคคลในหมู่บ้านและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของหมู่บ้านถนนห้วยคัง 2 ปีขึ้นไป
- 4.2 เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป

- 4.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน
  - 4.4 เป็นผู้ที่ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
  - 4.5 เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้มีมติ 2 ใน 3 ของคณะกรรมการกองทุนเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
  - 4.6 สมาชิกต้องเปิดบัญชีฝากเงินกับธนาคารออมสินเท่านั้น
  - 4.7 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
  - 4.8 สมาชิกที่จะขอกู้ไม่มีประวัติเสียหายในการกู้ยืมเงินกองทุน ที่มีขึ้นในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรกร
5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 5.1 ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
  - 5.2 การรับสมัครเข้าเป็นสมาชิก เปิดรับสมัครปีละ 1 ครั้ง
  - 5.3 คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เข้าเป็นสมาชิก โดยชอบธรรมต้องได้รับมติเห็นชอบ 2 ใน 3 ของคณะกรรมการกองทุน
- การรับสมัครสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
- จะพิจารณาภายใน 3 วัน พร้อมแจ้งให้บุคคลนั้นทราบ
  - เสียค่าสมัครเป็นสมาชิกแรกเข้า 30 บาท
6. การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิก
- 6.1 เสียชีวิต
  - 6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
  - 6.3 จงใจฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของกองทุน หรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือไม่ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการกองทุนไม่ว่าประการใดๆ ทั้งสิ้น
  - 6.4 ผู้กู้ยืมนำเงินไปใช้ในอกรอบวัตถุประสงค์ตามสัญญา ให้คณะกรรมการยกเลิกสัญญาและเรียกเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเต็มจำนวนโดยทันที และให้คณะกรรมการเรียกประชุมสมาชิกลงมติให้สมาชิกผู้นั้น พ้นจากการเป็นสมาชิกมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเป็นระยะเวลา 2 ปี

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. สมาชิกกองทุนที่ประสงค์จะขอกู้ จะต้องยื่นคำร้องขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์การดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ อย่างชัดเจนและควรเป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ทางการผลิต การตลาดมีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

2. คณะกรรมการกองทุนร่วมประชุมเพื่อพิจารณาอนุมัติเงินกู้ โดยต้องมีคณะกรรมการร่วมพิจารณาจำนวนครั้งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนทั้งหมด การพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารโครงการ คณะกรรมการกองทุนให้คำปรึกษาชี้แนะการเขียนโครงการได้ แต่ไม่ควรชี้นำคณะกรรมการกองทุนจะต้องแจ้งให้สมาชิกทราบว่าได้รับอนุมัติหรือไม่ หรือมีข้อบกพร่องอย่างไร เพื่อจะแก้ไขเอกสารและสมาชิกไม่เสียโอกาส

3. การพิจารณาวงเงินกู้ให้เหมาะสมกับประเภท และขนาดของกิจกรรมนั้นๆ รวมถึงความสามารถในการชำระคืนเงินกองทุนหมู่บ้านด้วยซึ่งตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนกำหนดให้สมาชิกรายหนึ่งกู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาท กรณีสมาชิกเสนอขอกู้วงเงินเกิน 20,000 บาท คณะกรรมการกองทุนต้องเรียกประชุมสมาชิกเรื่องวินิจฉัยชี้ขาด แต่การอนุมัติเงินกู้ต้องไม่เกิน 50,000 บาท

4. กรณีเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น โดยให้กู้ในวงเงินไม่เกิน 2,000 บาท

5. การดำเนินตามโครงการที่ขอกู้และการจัดทำรายงาน สมาชิกจะต้องดำเนินโครงการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงานความก้าวหน้าตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด

6. ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนคณะกรรมการกองทุน อย่างน้อย 2 คน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนให้การทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติ และเงินกู้ทุกประเภท ต้องมีการทำสัญญาไว้กับกองทุน

7. คณะกรรมการกองทุนต้องให้สมาชิกของกองทุน 2 คน เป็นผู้ค้ำประกัน สำหรับเงินกู้ฉุกเฉินให้ทำสัญญา

8. การชำระหนี้คืนเงินกู้ เงินกู้ทุกประเภทให้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยภายใน 12 เดือน (กำหนดทุกวันที่ 1 - 5 ของเดือน) เงินกู้ฉุกเฉินให้ส่งคืนเงินกู้เต็มจำนวนและดอกเบี้ยภายในระยะเวลา 2 เดือน

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล

รูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล

นายจำเนียร สุขหลาย และ คณะได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ ไว้ดังนี้

ความหมายของการประเมินในทัศนะของสตีฟเฟิลบีม

ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่”

รูปแบบของการประเมินแบบ CIPP

แบบจำลองการประเมินนี้ไม่เพียงแต่ประเมิน บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้นแต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วย โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุมเพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันที และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุดแล้วเพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม ที่จะใช้เป็นการอบความคิดในการประเมินแบบซิปป์ จึงเป็นที่นิยมใช้ ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมกว้างขวาง

แบบจำลองซิปป์จะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของโครงการ

การประเมินด้านต่างๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ

1. การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการและเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้

ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสถานะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่นๆ ที่สำคัญมากมายจัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่ (Macro Analytic) เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สถานะแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมาย การประเมินสถานะแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

วิธีประเมินสถานะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

- 1) Contingency Mode เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ (Opportunities and pressure outside of the immediate system) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยการใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ
- 2) Congruence เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

ในการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานะแวดล้อมนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดทิศทางของหน่วยที่จะประเมิน เพื่อที่จะได้สอดคล้องกับนโยบายและการตัดสินใจในการบริหารของระบบ ดังนั้น จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินกับผู้บริหาร นักประเมินจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการตัดสินใจในปัจจุบัน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ต้องการใช้เพื่อการตัดสินใจในอนาคตให้แก่ผู้บริหาร

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ

- 1) ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
- 2) ยุทธวิธีใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
- 3) การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ

ผลที่ได้รับจากการประเมินปัจจัยเบื้องต้น คือ การวิเคราะห์รูปแบบของวิธีการที่ใช้ในการรูปแบบของราคาและกำไร (Cost and Benefit) ที่จะได้รับ โดยการประเมินในด้านอัตรา กำลั งเวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้นๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น

รูปแบบของคำถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ จะดำเนินการยุทธวิธีเลือกมาอย่างไร ฯลฯ คำถามต่างๆ เหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมิน ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อจะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยคำถามที่จะใช้มีตั้งแต่ระดับกว้างๆ และคำถามเฉพาะ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เมื่อแผนดำเนินการได้รับการ อนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ อยู่ 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
  - 2) เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
  - 3) เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น
- ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ มี 3 วิธี คือ

1. แสดงให้เห็นหรือกระตุ้นเตือนถึงศักยภาพของทรัพยากรที่ทำให้เกิดความล้มเหลวในโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งต่อไปนี้ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่มบุคลากร และ นักศึกษา วิธีการสื่อสาร การให้เหตุผล ความเข้าใจและเห็นต้องกันในวัตถุประสงค์ของแผนการ โดยที่ผู้เกี่ยวข้องในแผนการนั้นและผู้ที่ได้รับผลกระทบจากแผนการ ความเพียงพอของแหล่งทรัพยากร อุปกรณ์ อำนาจความสะดวก บุคลากร ปฏิทินการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2. เกี่ยวกับการวางโครงการและการตัดสินใจก่อนวางแผน โดยผู้อำนวยการโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการนั้น ตัวอย่างการตัดสินใจก่อนการวางแผน เช่น ในโครงการพัฒนาแบบ สอบถาม ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องเลือกโรงเรียนอย่างเจาะจง สำหรับเข้าร่วมในการทดสอบสร้างข้อความใหม่ๆ ของแบบสอบถาม ผู้ตัดสินใจจะสามารถจัดเตรียมวางโครงการล่วงหน้าได้ดีเมื่อมีโรงเรียนมาให้เลือก แต่ตัวเลือกเหล่านี้จะยังไม่มีเงินกว่าจะมีรายชื่อของโรงเรียนที่จะสอบถามไป เมื่อโรงเรียนได้รับการติดต่อแล้ว จึงจะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีความเต็มใจเข้าร่วมในการ ทดลองแบบสอบถาม

3. ยุทธวิธีในการประเมินกระบวนการ จะบอกลักษณะสำคัญใหญ่ๆ ของโครงร่างโครงการเป็นต้นว่า มโนทัศน์ที่ต้องการสอน และประมาณของการอภิปรายที่จะมีในความหมายนี้ เพื่อบรรยายว่าเกิดอะไรขึ้นจริงๆ สารนิเทศนี้จะให้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดว่า ทำไมวัตถุประสงค์จึงบรรลุหรือไม่บรรลุผล

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการมี 4 อย่าง คือ

- การจัดหานักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
- เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
- การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการหรือในแผนงานเอง
- การปรับปรุงโครงสร้างการประเมินอยู่เป็นนิจ

คุณค่าของการประเมินกระบวนการไม่ได้อยู่ที่ความสัมพันธ์กับการประเมินอื่นๆ เท่านั้น แต่อยู่ที่

- 1) การประเมินกระบวนการขึ้นอยู่กับผลประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อมและการประเมินปัจจัย
- 2) การประเมินกระบวนการมีความสำคัญมากกว่าการประเมินผลผลิตในระยะแรกของการกำหนดแผนงาน แต่แนวโน้มนี้จะกลับกันถ้าโครงสร้างของการพัฒนาแผนงาน อาศัยการสำรวจน้อยลง แต่มีแน่นอนมากขึ้น การประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิตจะขึ้นต่อกันและกัน

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เหมาะสมเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีต่างๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เกณฑ์ในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดได้กับมาตรฐานสมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสภาวะแวดล้อม ปัจจัยและกระบวนการร่วมด้วย

เกณฑ์นั้นอาจเป็นได้ทั้ง Instrumental Criteria หรือ Congruence Criteria ซึ่ง Scriven ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของเกณฑ์ทั้งสอง ดังนี้

- ก. Instrumental Criteria จะสัมพันธ์กับความสำเร็จที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนช่วยให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ในที่สุด
- ข. Congruence Criteria จะเป็นเกณฑ์เกี่ยวกับเงื่อนไขเบื้องต้นที่ถูกกำหนดไว้

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบชีพพีโมเดล ดังกล่าวมาแล้ว

8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืนโดยการจัดสรรทุนการศึกษา แก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

การปฏิบัติการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการประเมินโครงการจะมีประโยชน์สูงสุด ถ้าผู้ดำเนินการได้มีส่วนร่วมในการประเมิน

วิธีจัดการประเมินโครงการ

1. ทำการประเมินโดยใช้ CIPP Model

- 1.1 การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นปัจจัยหนึ่งช่วยให้การคิดการถึงผลของการดำเนินโครงการ
- 1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า ความสอดคล้องของปัจจัยภายในปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์โครงการมีผลต่อความสำเร็จของโครงการ
- 1.3 การประเมินกระบวนการ กระบวนการดำเนินโครงการสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามค้นพบวิธีการที่ดีกว่า
- 1.4 การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ ผล(Output) ผลกระทบ(Effects) ผลทางอ้อม (Impacts) ต่างมีความสำคัญ

2. ปฏิบัติการจริงโดยประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่รับผิดชอบด้วยกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วมซีพีพีโมเดล (CIPP Model)

การวิจัยประเมินโครงการแบบมีส่วนร่วม

1. ประเมินบริบท (Context Evaluation) มีกิจกรรมดังนี้

- 1.1 ผู้เรียนเก็บข้อมูลบริบทชุมชนจากแบบเก็บข้อมูลกำหนดให้ และนำมาเสนอให้ราษฎรในหมู่บ้าน

1.2 จัดเวทีชาวบ้านเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน ค้นหาสิ่งที่ภูมิใจ ปัจจัยที่ภูมิใจ ความผันแปร ความต้องการในอนาคต และสรุปศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อยของชุมชน โดยใช้เวทีประชาชนจนได้แผนแม่บทชุมชนหมู่บ้าน

1.3 เก็บข้อมูลตามแบบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน เป็นแบบเก็บข้อมูลที่กำหนดให้ โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 50 ของจำนวนครอบครัวที่มีในชุมชนหมู่บ้านเป้าหมายด้วยวิธีการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร

1.4 ผู้เรียนนำข้อมูลตัวชี้วัด ความเข้มแข็งของชุมชนที่เก็บได้มาสรุปเก็บไว้เป็นข้อมูลการประเมินก่อนเริ่ม โครงการ เพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลที่เก็บหลังจากได้ดำเนินการแล้ว

2. การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation)

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล
1) นโยบาย เป้าหมายของรัฐเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชน	- ศึกษาจากเอกสาร โครงการ
2) ระเบียบของกองทุนฯ ของรัฐ	- ศึกษาจากเอกสารระเบียบ
3) ศึกษาความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายวัตถุประสงค์ระเบียบกองทุนฯ ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น อนุกรมการสนับสนุนกองทุนระดับอำเภอ กรรมการกองทุนหมู่บ้านผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้านชุมชน	- โดยการสัมภาษณ์จากอนุกรมการกองทุนระดับอำเภอ กรรมการกองทุนหมู่บ้านผู้นำชุมชน และประชาชนในหมู่บ้านชุมชน
4) ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้านความเข้มแข็งของผู้นำ กรรมการกองทุน ความสามัคคีในชุมชน และประสบการณ์เกี่ยวกับกองทุนฯ การออมทรัพย์ของชุมชน	- วิเคราะห์จากข้อมูลชุมชน และแบบเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชน และแบบเสนอขอตั้งกองทุน หรือ สัมภาษณ์กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
5) ศึกษาวิเคราะห์ระเบียบกองทุนฯ	- จากเอกสารระเบียบกองทุนฯ
6) บันทึกข้อศักยภาพของสมาชิกกองทุน	- จากเอกสารและการสัมภาษณ์สมาชิกกองทุนฯ

เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วว่าจะช่วยให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีกิจกรรมดังนี้

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล
1. กระบวนการช่วยเหลือสนับสนุนการตั้งกองทุนและจัดทำระเบียบกองทุนฯ	- โดยการสังเกตหรือสัมภาษณ์ชาวบ้านและอนุกรรมการสนับสนุนกองทุนฯระดับอำเภอ
2. กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนฯ และระเบียบกองทุนฯ	- โดยการสังเกตหรือสัมภาษณ์ชาวบ้าน
3. ศึกษากระบวนการ กฎเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของอนุกรรมการสนับสนุนกองทุนระดับอำเภอและจังหวัด	- โดยการสัมภาษณ์อนุกรรมการสนับสนุนกองทุนระดับอำเภอและระดับจังหวัด
4. ศึกษากระบวนการพิจารณาอนุมัติให้สมาชิกกู้เงินจากกองทุนและให้ข้อเสนอแนะ	- ศึกษาจากกฎระเบียบและสังเกตการประชุมพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของกรรมการกองทุนฯ
5. ศึกษาการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านฯและให้ความคิดเห็นเสนอแนะ	- ศึกษาจากเอกสารบัญชีและสังเกตการทำบัญชีกองทุนฯ ของกรรมการฝ่ายบัญชี
6. ศึกษาองค์กรหรือบุคคลที่ได้รับเงินกู้จากกองทุนฯ ว่าได้เงินดังกล่าวไปทำอะไรอย่างไร และทำไมจึงทำเช่นนั้น เป็นรายกรณี	- โดยการสัมภาษณ์ สังเกต แล้วจดบันทึกโดยละเอียดเป็นรายกรณี เช่นจำนวนเงินที่ลงทุนคงที่ ทุนผันแปร การผลิต การตลาด การแก้ปัญหา ต้นทุนกำไร
7. จัดกลุ่มสมาชิกที่ได้เงินกู้ตามลักษณะกิจกรรมหรืออาชีพเดียวกัน ตั้งวงพูดคุยเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้	- สนับสนุนการตั้งกลุ่มอาชีพ และเปิดวงเสวนาพูดคุยแลกเปลี่ยนบทเรียนเพื่อการเรียนรู้ระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล
8. กระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนฯ 2 ครั้งเป็นอย่างน้อย	- ประชุมสัมมนาคณะกรรมการกองทุนฯ ระดับตำบลเพื่อแลกเปลี่ยนบทเรียน
9. ศึกษากระบวนการและผลการให้ความช่วยเหลือด้านการบริหารกองทุนฯ และการประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	- โดยการสังเกตสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่รัฐและกรรมการกองทุนฯ และสมาชิกกองทุนฯ

เป็นการประเมินเพื่อบันทึกภาวะเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐานและค้นหาข้อบกพร่องของโครงการ เช่น ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขต่อไป อีกทั้งมีข้อมูลเสนอแนะองค์กรหรือบุคคลที่ได้เงินกู้จากกองทุน ให้สามารถนำเงินกู้ดังกล่าวมาดำเนินงานพัฒนาอาชีพ กิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการตั้งวงเสวนาเวทีชาวบ้าน เวทีประชาคม ระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มและระหว่างหมู่บ้าน ตำบล ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งประชาชนและนักศึกษา

4. การประเมินผลที่เกิดขึ้น (Product Evaluation)

ตัวแปรที่ศึกษา	แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล
1. ศึกษาผลการบริหารจัดการกองทุนฯ ของคณะกรรมการกองทุน ด้านความสามารถในการปล่อยกู้และการคืนเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงิน อีกทั้งยอดเงินของกองทุนว่าเพิ่มมากน้อยเพียงใด	- ศึกษาจากเอกสารบัญชีกองทุน เป็นรายเดือนและสรุปเมื่อสิ้นปี อีกทั้งการสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุน
2. ศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนฯ ว่าประสบผลสำเร็จ ก่าไร มีรายได้เพิ่ม	- โดยการสัมภาษณ์บันทึก
3. ศึกษาความคิดเห็นของราษฎรที่เป็นสมาชิกกองทุนฯ และไม่เป็นสมาชิกว่ามีความคิดเห็นต่อโครงการกองทุนฯ หรือไม่อย่างไร	- โดยการสัมภาษณ์ บันทึก แล้วหาความถี่ จัดอันดับความคิดเห็น
4. ศึกษาเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของสมาชิกในชุมชน	- โดยการสัมภาษณ์ราษฎรทั้งผู้นำ - จัดประชุมสัมมนาผู้เรียน
5. เก็บข้อมูลตามแบบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่กำหนดให้	- โดยการสัมภาษณ์และศึกษาจากเอกสาร - สรุปผลจากการเก็บข้อมูล
6. ศึกษาการดำเนินโครงการกองทุนฯ โดยรวมในหมู่บ้านว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์	- โดยการวิเคราะห์จากการประเมินทุกขั้นตอนและประชุมร่วมกับสมาชิก
7. ศึกษาเปรียบเทียบว่าเมื่อเริ่มโครงการและหลัง	- โดยการเก็บข้อมูลบริบทชุมชน

เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการทำโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และผลกระทบมีอะไรบ้าง เป็นการประเมินคุณค่าของโครงการโดยรวม

5. การประชุมสรุปบทเรียนโดยสมาชิกและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อค้นหา จุดเด่น จุดด้อย ในการบริหารจัดการกองทุน และการนำเงินจากกองทุน ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิก

6. เขียนรายงานผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในลักษณะสารนิพนธ์ส่งอาจารย์นิเทศ

ผลการวิเคราะห์โครงการ

ให้เห็นถึงผลประโยชน์ของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. บัณฑิตที่ว่างงาน จำนวน 74,881 คน จะได้รับเงินถึงร้อยละ 93.8 จากงบประมาณทั้งหมดของโครงการเป็นการให้ทุนฝึกอบรม

2. ผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ คือ ผู้สำเร็จการฝึกอบรม ซึ่งได้รับประกาศนียบัตรบัณฑิตหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน มีการเรียนรู้ ปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ ซึ่งจะมีประสบการณ์จริงนำไปใช้ในการทำงานต่อไป และสามารถนำประกาศนียบัตรไปใช้เป็นหน่วยกิตสมทบในการศึกษาคณะระดับปริญญาโทได้

3. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ การติดตามประเมินผลและส่งเสริมการพัฒนานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการสร้างเสริมกิจกรรมของนโยบายที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

9. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- วารสารการศึกษาออกโรงเรียน บทความ “จุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชน”

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานรากทั่วประเทศ โดยที่รัฐบาลให้ชุมชนคิดและบริหารกันเอง แต่ก็ได้มีการกำหนดระเบียบและขั้นตอนมาจากคณะกรรมการแห่งชาติแล้ว ซึ่งจะมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย จุดเด่นก็คือ สิทธิในการรับเงินกองทุนขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชนเอง ส่วนจุดด้อย ของกองทุนหมู่บ้าน คือ เรื่องการกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี และวงเงินที่กำหนดให้กู้ไม่เกินคนละ 20,000 บาท และถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นรายๆ แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่ เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนก่อให้เกิดการบริการสาธารณะ และสร้างรายได้หมุนเวียนในชุมชนเป็นการต่อยอดกองทุนหมู่บ้าน

- มติชนสุดสัปดาห์ บทความ “ กองทุนหมู่บ้าน ต้องเป็นมากกว่ากองเงิน”

นงลักษณ์ เดชะพิพงษ์ (2545) ในช่วงเวลาที่ปัญหาทางเศรษฐกิจ หมู่บ้านหลายแห่งในชนบท กลายเป็นชุมชนร้างที่เหลืออยู่เพียงคนแก่และเด็กเล็ก เพราะแรงงานหนุ่มสาวได้อพยพออก

ไปหางานทำตามเมืองหลวงขณะที่รัฐพยายามเข้ามาช่วยด้วยการจัดสรรงบประมาณให้เป็นเงินกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับนโยบายอื่นๆ ที่พยายามจะหมุนเงินไปสู่ชุมชน แต่ก็มักลุ่มชาวบ้านซึ่งมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็งจัดตั้งองค์กร ได้เกิดเป็นระบบสวัสดิการชุมชนที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน และประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการกองทุนชุมชนด้วยวิธีที่แตกต่างกัน โดยที่ ศ. นพ. ประเวศ วสี ชี้ว่าในความคิดกระแสหลัก เมื่อพูดถึงกองทุนจะหมายถึงทุนทางการเงิน แต่จากประสบการณ์ของชาวบ้านกองทุนหมู่บ้านนั้นไม่ใช่ทุนทางการเงินอย่างเดียว คือ จะต้องประกอบขึ้นด้วย ทุนที่เป็นคน ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางศีลธรรม ทุนทางทรัพยากร ทุนทางปัญญา และทุนที่เป็นเงิน ซึ่งไม่ใช่กองเงินเพียงอย่างเดียว

- หนังสือ ประชาชาติธุรกิจ บทความ “วิชัยรพท. สํารวจกองทุนหมู่บ้านอัดเงิน 56,000 ล้าน จีดีพี กระทบ 0.8 %”

จากการสำรวจผลกองทุนหมู่บ้านของแบงก์ชาติ ณ.สิ้นปี 2544 ระบุช่วยกระตุ้นจีดีพีได้ 0.8% โดยที่ส่วนใหญ่นำไปขยายกิจการและลงทุนใหม่ 67% ที่เหลือนำไปรีไฟแนนซ์หนี้เก่า 38 % และเป็นการลงทุนในภาคเกษตรเป็นหลัก 61.2 % นำไปเป็นทุนเพื่อการค้าขาย 19% อีก 13 % ถูกนำไปลงทุนในบริการอื่นๆ เช่น ร้านอาหาร รับผิดชอบเสื้อผ้า และอื่นๆ กองทุนหมู่บ้านเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โครงการนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับ โครงการเงินคืนที่มุ่งเน้นรายจ่ายเพื่อชนบทและการคืนเงินทุนจากสถาบันการเงินสู่เกษตรกรในส่วนที่เป็นโครงการที่ทำการอย่างเร่งด่วน และเป็นการปล่อยสินเชื่อให้แก่ชาวบ้านในชนบทมีลักษณะเหมือนกับโครงการกองทุนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน แต่ครอบคลุมเป้าหมายมากกว่า จำนวนเงินมากกว่าและดำเนินการได้รวดเร็วกว่า และกองทุนหมู่บ้านก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของรายจ่ายภาคเอกชนจำนวนมาก

- หนังสือพิมพ์ มติชน บทความ “การบริหารกองทุนด้านบาทให้มีประสิทธิภาพ”

สัมพันธ์ เตชะอรุณ (2545) การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องสร้างความรู้การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุน และช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบตายตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยแก้ไขปัญหาแก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนาทั่วโลก ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการร่วมมือกับภาครัฐ / ประชาคมทุกระดับร่วมเป็นกลไก ตรวจสอบให้กองทุนด้านบาทบริหารให้มีประสิทธิภาพ เพื่อประชาชนจริงๆ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการจะต้องมีแนวทางในการดำเนินการ ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการจะต้องมีสิ่งเหล่านี้คือ

1. สิ่งที่ต้องการประเมิน ในการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องกำหนด สิ่งที่ต้องการประเมินซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ของการประเมิน และตัวชี้วัดการประเมินให้ชัดเจน การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ก็คือวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งของรัฐบาล
2. การวัด (Measurement) หลังจากกำหนดสิ่งที่ต้องการวัดชัดเจนก็เข้าสู่กระบวนการวัด มีกระบวนการ 2 ประการ คือ การสร้างเครื่องมือ และการออกแบบการเก็บข้อมูลเครื่องมือที่สร้างจะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด วัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด ในการวัดข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพย่อมใช้เครื่องมือ และวิธีการที่แตกต่างกัน
3. การตัดสินใจ (Judgement) เมื่อได้ผลจากการวัดแล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมิน โครงการเปรียบเทียบผลที่วัดได้กับเกณฑ์ หรือตัวชี้วัดตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการตัดสินใจจะต้องสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการประเมิน

1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้เขียนได้ใช้วิธีการประเมินโครงการ โดยใช้กรอบความคิดทฤษฎี หรือ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) และใช้ข้อมูลจริงของหมู่บ้านเพื่อทำการประเมินโครงการ

กองทุนหมู่บ้านจะเป็นอนุระบบหนึ่งของหน่วยระบบชุมชนท้องถิ่น กล่าวคือ กองทุนหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นแล้วในแต่ละชุมชนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นหน่วยอนุระบบ (A Subsystem Unit) ของหน่วยอนุระบบชุมชนท้องถิ่นนั้น หน่วยอนุระบบกองทุนหมู่บ้านย่อมต้องทำหน้าที่เลี้ยงช้างและประสานเชื่อมโยงก้าวหน้าไปพร้อมๆ กับหน่วย อนุระบบอื่นๆ เช่น หน่วยอนุระบบการปกครอง หน่วยอนุระบบการทำอาชีพ หน่วยอนุระบบการนับถือศาสนา ฯลฯ เพื่อร่วมกันสร้างให้บรรลุผลผลิต (Output) โดยรวมของหน่วยอนุระบบชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

หน่วยอนุระบบกองทุนหมู่บ้าน แต่ละกองทุนยังมีหน่วยอนุระบบย่อยๆ ของมันเองอีก ได้แก่ สมาชิกและผู้กู้แต่ละรายซึ่งย่อมต้องช่วยกันสร้างความเจริญและความเข้มแข็งให้แก่

จากแผนภาพจะเห็นตามหลักการของทฤษฎีระบบ และสิ่งเหล่านี้ คือ

1. หน่วยระบบโดยรวมของกองทุนหมู่บ้านถูกสร้างขึ้นโดยบริบท คือ รัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่น ตรงตามที่กล่าวไว้ว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของบริบทที่จะสร้างหน่วยระบบ และจัดหาปัจจัยนำเข้า ตลอดจนกำหนดกระบวนการทำงาน (Process) และกำหนดเป้าหมายผลผลิตของหน่วยระบบ

2. ปัจจัยนำเข้าที่เป็นบุคคลทั้งบุคคลภายนอกของชุมชน จะต้องมีคุณสมบัติที่พอดี มีจำนวนที่พอดีในขั้นตอนที่ได้รับคัดเลือก หรือจัดหามาเป็น “I” และจะต้องเข้าไปกระทำบทบาทหน้าที่ตามอย่างที่เหมาะสม ในช่วง “P” เพื่อสร้างให้เกิด “O” โดยที่ปัจจัยนำเข้าประเภทบุคคลดังกล่าวสามารถปรับปรุงสิ่งต่างๆ ในการเพิ่มเติมจากที่บริบทได้กำหนดไว้ก่อนหน้านี้ทั้งเป็นการปรับปรุงตนเอง และ I ตัวอื่นๆ ตลอดจน P และ O ข้อนี้เป็นจริงทั้งหน่วยระบบ A คือ หน่วยบริหารกองทุน และหน่วยระบบ B คือ หน่วยกิจการของผู้กู้แต่ละคน

3. ความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยบริหารระบบ A กับหน่วยบริหารระบบ B เริ่มตั้งแต่เงินให้กู้ซึ่งเป็น “O” ของหน่วยบริหารระบบ A เลื่อนมาเป็น “I” ของหน่วยบริหารระบบ B และเงินส่งคืนซึ่งเป็น “O” ของหน่วยบริหารระบบ B เลื่อนไปเป็น “I” ของหน่วยบริหารระบบ A

4. การพัฒนากองทุนหมู่บ้าน แท้จริงก็คือ การที่ “I” ประเภทบุคคลลุกขึ้นกระทำบทบาทต่างๆ ในการปรับปรุง “I” “P” และ “O” ของหน่วยระบบ A และ B ให้มีความเจริญเข้มแข็งและยั่งยืน

หลักการพื้นฐานของการประเมินเป็นการประเมินตามรายงานสภาพจริง หรือที่เรียกกันว่า “Authentic Evaluation”

รูปแบบการประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบ คือ CIPP Model จะประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชน คำว่า “บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อมซึ่งอยู่รอบๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ผู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้ผู้แต่ละราย

และจะดูถึงจุดเด่น จุดด้อย แต่การตัดสินคุณค่าความเด่น ความด้อยไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประเมิน แต่อาจทำในเชิงชี้แนะสำหรับตัวบ่งชี้บางตัวเท่านั้น ในการกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดสินค่าของตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วจึงค่อยพิจารณาว่าควรกำหนดเกณฑ์ ตัดสินค่าสำหรับตัวบ่งชี้ใดบ้างแล้วจึงค่อยพิจารณาตัดสินตามเกณฑ์นั้น ส่วนตัวบ่งชี้ไม่มีการกำหนดเกณฑ์ก็เสนอผลโดยไม่มีการตัดสินค่า แต่เป็นการรายงานผลข้อมูลตามสภาพจริง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คำว่า “ประชากร” (Population) ที่ใช้ในการประเมินมีความหมายว่ากลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย นั่นคือ ประชากรในที่นี้ หมายถึง ประชากรที่อยู่ในหมู่บ้านถนนหัก ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

คำว่า “กลุ่มตัวอย่าง” (Sample or Sampling Group) ที่ใช้ในการประเมินหมายถึงกลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้แทนของประชากรในการศึกษาและกลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร ในการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างต้องทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีสัดส่วนที่เพียงพอ ผู้เขียนจะกำหนดจำนวนไว้ 25% ของจำนวนครัวเรือนที่มีอยู่ในหมู่บ้านถนนหัก

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร คือ จะต้องมีคุณลักษณะที่สะท้อนคุณลักษณะของประชากร ได้เป็นอย่างดี โดยผู้เขียนจะเป็นผู้กำหนดเอง ดังนี้

- เพศ จะไม่จำกัดเพศคือจะเลือกทั้งชายและหญิง
- อายุ จะเลือกบุคคลที่จะให้ข้อมูลมีอายุ 15 ปีขึ้นไป
- การศึกษา จะไม่จำกัดการศึกษา
- ฐานะ จะไม่จำกัดฐานะ
- อาชีพ จะไม่จำกัดอาชีพ

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัด (Indicators) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ เป็นการกำหนดค่า

ตัวชี้วัดที่เป็นตัวเลขโดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย ๆ อาทิ ร้อยละ อัตราส่วน จำนวนหรือค่าเฉลี่ย เป็นต้น และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะของข้อความที่ระบุ ความคิดเห็น ความสอดคล้อง ความเหมาะสมตามความคิดเห็นของรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งในบางกรณีอาจจะต้องแปลงการกำหนดค่าในเชิงคุณภาพเป็นเชิงปริมาณให้อยู่ในรูปของร้อยละหรือสัดส่วนระหว่างสิ่งที่ต้องการได้ ขั้นตอนของการสร้าง และพัฒนาตัวชี้วัด มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนของการนำจุดประสงค์หรือวัตถุประสงค์ของโครงการหรือประเด็นในการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาตัวแปรที่สำคัญที่จะนำมาสร้างตัวชี้วัดได้อย่างสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการหรือประเด็นที่ต้องการประเมิน

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนของการจำแนกประเภทและลักษณะของตัวชี้วัดที่ได้ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิในการนำมาเพื่อกำหนดตัวชี้วัด

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดเกณฑ์ของตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนของการกำหนดเกณฑ์ที่แสดงระดับคุณภาพหรือระดับความพึงพอใจของตัวชี้วัด ว่าจะมีลักษณะเป็นอย่างไรทั้งในลักษณะของเชิงปริมาณ หรือคุณภาพ ซึ่งนำมาจำแนกเป็น 2 ลักษณะ

- 1) เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นโดยใช้หลักเกณฑ์ของระดับที่ควรจะมี ควรจะได้ หรือควรจะเป็นของการดำเนินโครงการ ประกอบกับการใช้หลักเหตุผลของมาตรฐานของสิ่งที่จะประเมิน โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ ร่วมกันกำหนดขึ้น
- 2) เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criteria) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นจากหลักเกณฑ์การเทียบค่าจากโครงการที่มีลักษณะ หรือสถานการณ์ใกล้เคียงกันที่ได้รับความสำเร็จหรือมีมาตรฐานในการดำเนินการโครงการมาแล้ว หรือในบางกรณีอาจจะต้องนำไปเทียบค่ากับเกณฑ์ปกติ (Norm) ของการจัดโครงการโดยทั่วไป และจะใช้เกณฑ์สัมพัทธ์ในกรณีที่ไม่มีเกณฑ์สัมบูรณ์

ตัวแปร (variable) เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการหาคำตอบของปัญหาการประเมินอาจมีค่าคงที่หรือแปรเปลี่ยนค่าไปได้ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะและ โครงสร้างของสิ่งที่ผู้ประเมินกำลังศึกษ ตัวอย่างของตัวแปรที่มีการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา จิตวิทยาและการศึกษา ได้แก่ เพศ รายได้ การศึกษา การจัดชนชั้น ทางสังคม การเปลี่ยนอาชีพ ระดับความพึงพอใจ เจตคติ ความวิตกกังวล ผลสัมฤทธิ์ ฯลฯ อาจกล่าวได้ว่าคุณสมบัติอย่างหนึ่งของตัวแปรทั้งหลาย คือ ค่าของตัวแปร ซึ่งมีค่าแตกต่างกันไปตามลักษณะของตัวแปร โดยค่าของตัวแปรเหล่านี้ อาจกำหนดแทนได้ด้วยตัวเลข (Numeric) หรือค่าที่ถูกกำหนดขึ้นจึงอาจสรุปได้ว่า สิ่งใดก็ตามที่มีค่าเดียวคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งนั้นไม่เป็นตัวแปร เช่น สุนัข คน แมว ชายหรือหญิง เป็นต้น เราเรียกสิ่งที่มีค่าเดียวนี้ว่า ค่าคงที่

(Constant) แต่ถ้าเป็นเชื้อชาติของคน ชนิดของแมว พันธุ์สุนัข เหล่านี้มีค่าไม่คงที่เพราะสามารถเปลี่ยนแปลงค่าไปได้ตลอดเวลา สิ่งใดก็ตามที่มีค่าเปลี่ยนแปลงได้หลายค่าหรือมีค่าไม่คงที่ เรียกว่า ตัวแปร (Variable)

ตัวชี้วัดบริบทและตัวแปรที่ศึกษา

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่นๆ ในแบบรายงาน

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและรัฐวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.8 อื่นๆ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านและชุมชนนี้ สภาพป่า และหนองน้ำสภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้านหรือชุมชน และตัวบ่งชี้อื่นๆ ในแบบรายงาน ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือ ตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

2.2 สภาพปัจจุบัน

2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

2.4 ด้านวัฒนธรรม

2.5 ข้อมูลด้านอื่นๆ เช่น

- ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ จน

ต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้หรือยืมสินทรัพย์การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

- วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่นๆ ของท้องถิ่นหรือชุมชน
- ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหารเป็นต้น
- ลักษณะบางประการที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดการประเมิน โครงการ โดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จึงเป็นตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัดดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยงาน A นี้ก็คือตัวชี้วัดที่กล่าวมาแล้ว คือ จะมีตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ และตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
  - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
  - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
  - 2.4 ผู้สมัครขอกู้
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
  - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
  - 3.3 การรับชำระหนี้

3.4 การทำบัญชี

3.5 การช่วยหาค่าขาด

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

- จำนวนผู้กู้
- ยอดเงินให้กู้

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- จำนวนผู้กู้ที่ได้
- จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- การขยายกิจการของผู้กู้
- การเกิดกิจการใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วย B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วย A
- 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A
- 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
  - ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ
  - หนี้สินนายทุนนอกระบบของผู้กู้
  - หนี้สินธนาคารของผู้กู้
  - อาชีพหลักของผู้กู้
  - รายได้ของครอบครัว

- ประสบการณ์ในการดำเนินการ
- 2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 2.1 เงินที่กู้มาได้
  - 2.2 เงินอื่นๆ
  - 2.3 สถานที่ วัสดุคิบ
  - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
  - 2.5 กำลังทำงาน
- 3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วย B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
  - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
  - 3.2 การหาตลาดที่ดี
  - 3.3 การหาวัสดุคิบที่ดี
  - 3.4 การทำบัญชี
  - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
- 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้
  - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
    - รายได้เป็นเงิน
    - ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นตั้งของ
  - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
    - ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
    - ผู้กู้ได้ทำการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการ ได้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
  - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
    - ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
    - ผู้กู้มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
    - การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้นมีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไป

เป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

ตัวแปรและลักษณะของค่าของตัวแปรของวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ประการที่ 1 เพื่อทราบว่าการลงทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ เพียงใดอันได้แก่

1.1 การเกิดกองทุน

ตัวแปร

1. การมีกองทุนหมู่บ้าน
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับ
กองทุนหมู่บ้าน
3. ทักษะคนที่มียอดกองทุนหมู่บ้าน
4. การมีวัตถุประสงค์ของการลงทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอด
ของกองทุน
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุน
หมู่บ้าน

ลักษณะค่าของตัวแปร

- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน
- มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน
- มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องข้องกับกองทุนมาให้
ความรู้
- มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนฯ
- มีกองทุนฯ สามารถพัฒนาอาชีพและ
รายได้
- มีการพัฒนาอาชีพ
- มีการสร้างงาน
- มีการสร้างรายได้
- มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
- มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน
- มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือ
สมัครเป็นสมาชิกกองทุน
- จำนวนสมาชิกกองทุน
- จำนวนเงินออมและเงินทุน
- ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร

1. คณะกรรมการบริหารกองทุน

- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน
- จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน
- มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน

2. ระเบียบการบริหารกองทุน

- มีระเบียบการบริหารกองทุน
- มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ

3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร

- มีการประชุมของคณะกรรมการ
- มีการรับสมัครสมาชิก
- มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน
- มีการรับเงินฝาก

4. การตัดสินเงินกู้

- มีการระดมทุนเงินฝาก
- มีระเบียบการกู้เงิน
- มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย
- ผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้
- ผู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้
- ผู้ที่มีความพอใจกับการเงินกู้
- ผู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้

5. มีการจัดสรรผลประโยชน์

- จำนวนยอดกองทุนสะสม จาก 1 ล้านบาท
- จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ

ลักษณะค่าของตัวแปร

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร

1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
3. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง
5. มีความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะค่าของตัวแปร

- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจ
- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน
- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน
- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน
- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ และสังคมในที่นี้หมายรวมถึงศักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นทาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่นายทุน หรือผู้ปองร้ายหรือภัยจากธรรมชาติ ที่อาจจะเข้ามาในอนาคต

ตัวแปร

1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกัน
ระดับของกองทุนโดยรวม

2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของ
ผู้กู้แต่ละคน

ลักษณะค่าของตัวแปร

- มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มิใช่เงินที่รัฐบาลให้รับ
- มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ มิใช่รอรัฐบาลจัดการ
- สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุน
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนีจากแหล่งที่มีดอกเบี้ยสูง
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

<u>ตัวแปร</u>	<u>ลักษณะค่าของตัวแปร</u>
1. ศักยภาพเดิมของบริบทมี ไม่น้อยเท่าใด	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของหนองน้ำ - จำนวนของประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา
2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่างๆ	
2.1 ทุนด้านการเงิน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่างๆ และจำนวนเงิน
2.2 ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนและลักษณะประชากร - การประกอบอาชีพ - สภาพของที่ดิน
2.3 ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนวัด/มัสยิด/โบสถ์ - การใช้ภาษาพื้นบ้าน - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ
2.4 ทุนทางปัญญา	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนโรงเรียนในหมู่บ้าน - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่างๆ - จำนวนนักเรียนในระดับต่างๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้ถุ่	
3.1 การเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถุ่ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน
3.2 ค้าขาย	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถุ่ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน
3.3 การบริการในชุมชน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถุ่ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน
3.4 อุตสาหกรรมในครัวเรือน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถุ่ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน
3.5 การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้ถุ่ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 การทราบว่ามิปัจจัยด้านบวก และด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน 1.1 – 1.5 ข้างต้น

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

<u>ตัวแปร</u>	<u>ลักษณะค่าของตัวแปร</u>
1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน	- จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน - จำนวนเงินสะสมในหมู่บ้าน
3. มีกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

<u>ตัวแปร</u>	<u>ลักษณะค่าของตัวแปร</u>
1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจเงินกู้
3. ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 การค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

3.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

<u>ตัวแปร</u>	<u>ลักษณะค่าของตัวแปร</u>
1. มีความสามัคคี	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
2. มีความซื่อสัตย์	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
3. ยกย่องคนทำดี	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัว	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
8. มีการรวบรวมตัวตั้งองค์กร	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน

<u>ตัวแปร</u>	<u>ลักษณะค่าของตัวแปร</u>
10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน
12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	- ลักษณะของค่าตัวแปรในแบบรายงาน

3.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่น

<u>ตัวแปร</u>	<u>ลักษณะค่าของตัวแปร</u>
1. ความเข้มแข็งของชุมชน	- ทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ผู้เขียนใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ แบ่งตามวิธีการสร้าง และ แบ่งตามลักษณะการใช้งาน

1. เครื่องมือที่แบ่งตามวิธีการสร้าง จะเป็นเครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจที่สร้างขึ้นมาใช้ในโครงการประเมินกองทุนหมู่บ้าน มีดังนี้ คือ

- 1) แบบรายงาน บร. 1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- 2) แบบรายงาน บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- 3) แบบรายงาน บร. 3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน
- 4) แบบรายงาน บร. 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- 5) แบบรายงาน บร. 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 6) แบบรายงาน บร. 6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 7) แบบรายงาน บร. 7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน
- 8) แบบรายงาน บร. 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- 9) แบบรายงาน บร. 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- 10) แบบรายงาน บร. 10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- 11) แบบรายงาน บร. 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- 12) แบบรายงาน บร. 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

2. เครื่องมือที่แบ่งตามลักษณะการใช้งาน จะเป็นเครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้เขียนนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล มีดังนี้คือ

- 1) การสังเกต (Observation) โดยที่ผู้เขียนจะทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หู และตา เป็นเครื่องมือในการติดตาม ฝ่าสังเกตพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในเรื่องที่ต้องการศึกษา
- 2) การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้เขียนจะทำการสัมภาษณ์ และเป็นผู้ฟังที่ดีจะต้องเตรียมการและเตรียมตัวให้พร้อม และไม่ทำให้บรรยากาศของการสัมภาษณ์เคร่งเครียด
- 3) แบบสอบถามและแบบสำรวจ (Questionnaire and Inventory) แบบสำรวจจะเป็นการถามเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เรื่องที่ถามอาจเป็นเรื่องของความสนใจ เจตคติ พฤติกรรมหรือคุณธรรมด้านต่างๆ ส่วนแบบสอบถาม จะมีดังนี้
  - แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed Form Questionnaire) จะมีข้อคำถามและคำตอบให้ผู้ตอบเลือก โดยมีตัวเลือก 2 – 3 ข้อ
  - แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened Form Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ

และใช้มาตราจัดอันดับ (Rating Scale) หรือเรียกว่ามาตราจัดอันดับคุณภาพเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์แบ่งคุณลักษณะที่ต้องการวัดออกมาเป็นระดับต่างๆ เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ความหมายของข้อมูล

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ตอบคำถามของในประเด็นที่ต้องการประเมิน

ระดับข้อมูล

ระดับการวัดของข้อมูล เป็นการจำแนกประเภทของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยมีจุดประสงค์ เพื่อที่จะได้เลือกวิธีการการวิเคราะห์ และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องเหมาะสมซึ่งจำแนกระดับการวัดข้อมูลเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับการวัดแบ่งกลุ่ม (Nominal Scale) ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ ข้อมูลที่สามารถจำแนกได้เพียงว่าอยู่กลุ่มใด ซึ่งแต่ละกลุ่มมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน และข้อมูลที่น่ามาจัดกลุ่มจะต้องสามารถจัดกลุ่มได้อย่างครบถ้วน อาทิ เพศ อาชีพ เป็นต้น โดยมีสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ สัดส่วน ไคสแควร์

2. ระดับการวัดจัดลำดับ (Ordinal Scale) ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ ข้อมูลนั้นสามารถจำแนกกลุ่ม และสามารถที่จะจัดเรียงลำดับ โดยใช้ความแตกต่างของข้อมูลด้วย อาทิ การประกวด การแข่งขันต่างๆ เป็นต้น โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ประเภทเดียวกับข้อมูลระดับการแบ่งกลุ่มหรือมัธยฐาน หรือเปอร์เซ็นต์ไทล์ ก็ได้

3. ระดับการวัดแบบช่วง (Interval Scale) ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่เหมือนกับ 2 ประเภทแรก แต่มีข้อแตกต่าง คือ ความแตกต่างระหว่างข้อมูลที่คงที่ แต่ยังคงมีจุดบกพร่องที่จุดเริ่มต้นไม่เป็นธรรมชาติ อาทิ อุณหภูมิของอากาศ ระดับของคะแนนที่ได้จากการทดสอบ เป็นต้น โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การกระจาย หรือ ค่าสหสัมพันธ์ เป็นต้น

4. ระดับการวัดอัตราส่วน (Ratio Scale) ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเหมือน 3 ประเภทแรก แต่เป็นระดับของข้อมูลที่มีศูนย์แท้ เป็นข้อมูลทางกายภาพหรือทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเหมือนกับข้อมูลในระดับช่วง

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน เอกสาร วัตถุหรือสถานการณ์ ที่สามารถให้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด เพื่อใช้ตอบประเด็นคำถาม โดยจะต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการนั้นๆ ซึ่งจำแนกแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่มีผู้เขียนสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่มีผู้เขียนได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว อาทิ เอกสารหลักฐานจดหมายเหตุ บันทึกรายงาน ซึ่งการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้มาใช้จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อมั่นของข้อมูลที่จะสามารถตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งแหล่งข้อมูลทั้งสองประเภทมีข้อดีและข้อบกพร่องแตกต่างกันไป กล่าวคือ ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิจะเป็นข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ และความต้องการใช้ข้อมูลของผู้เขียนอันเนื่องจากไม่ได้ถูกคัดทอนจากขอบเขตและการสรุปผลและการตีความหมายที่คลาดเคลื่อนจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ แต่ถ้าเป็นแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจะมีข้อดีที่มีความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า ดังนั้นการที่จะเลือกใช้ข้อมูลจาก

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ จะต้องพิจารณาจากจุดประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ และมีความครอบคลุมทุกประเด็น ตามตัวชี้วัดที่จะสามารถนำมาใช้ตอบคำถามของประเด็นที่ต้องการประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากการจำแนกแหล่งข้อมูลเป็นแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้วยังมีผู้เชี่ยวชาญด้วยการประเมินผล ได้จำแนกแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลของโครงการ หมายถึง โครงการ บันทึกโครงการ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ ที่จะช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญสามารถนำมาวิเคราะห์ เพื่อทำความเข้าใจโครงการก่อนที่จะประเมินโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้รับบริหารจากโครงการ หมายถึง ผู้รับบริหารจากโครงการ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้จะได้ข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ตรงทั้งในด้านบวกและด้านลบ และจะได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลเป็นอย่างดี
3. ผู้ปฏิบัติงานโครงการ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ดำเนินการ โครงการตั้งแต่การริเริ่มโครงการ การนำเสนอโครงการ การดำเนินกิจกรรมของโครงการ ดังนั้นกลุ่มบุคคลนี้น่าจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี แต่เนื่องจากความคลาดเคลื่อนของการประเมินผลว่าเป็นการตรวจสอบอาจจะทำให้มีการปกปิดข้อมูลบางส่วนเนื่องจากกลัวความผิด ดังนั้นการที่จะได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ผู้ประเมินควรชี้แจง และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินที่ถูกต้องแก่กลุ่มบุคคลดังกล่าว
4. ผู้ที่อยู่ในบริบทของโครงการ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ หรือผู้ปฏิบัติงานโครงการแต่ได้รับทราบเกี่ยวกับโครงการ ดังนั้นข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลในกลุ่มนี้ ผู้ประเมินจะต้องใช้การสังเกตระหว่างการทำข้อมูลว่ามีความเข้าใจ รับทราบเกี่ยวกับโครงการมากหรือน้อยเพียงไรและมีความลำเอียงเนื่องด้วยสาเหตุอื่นๆ หรือไม่ และในบางครั้งอาจจะไม่ได้รับข้อมูลเนื่องจากตนเองไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการ
5. ผู้เชี่ยวชาญโครงการ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเป็นอย่างดี และมีความคาดหวังที่จะให้โครงการได้บรรลุจุดประสงค์ ดังนั้นข้อมูลที่ได้รับจะเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริง รวมทั้งการให้ข้อมูลที่ได้รับการสังเกต ในระหว่างการตรวจเยี่ยมการดำเนินการโครงการ ส่วนที่ผู้ประเมินสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการประเมินต่อไป
6. ตัวชี้วัดทางสังคม หมายถึง ตัวบ่งชี้ในการประเมิน ในฐานะข้อมูลเชิงประจักษ์แต่ผู้ประเมินต้องระมัดระวัง เนื่องจากความหลากหลายของตัวชี้วัดที่เกิดขึ้นในสังคม และตัวชี้วัดดังกล่าว ดังนั้น อาจจะมีผลกระทบต่อผลลัพธ์ของโครงการที่จะส่งผลให้ผลการประเมินไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง

ในการเลือกแหล่งข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการประเมิน ควรจะเลือกแหล่งข้อมูลที่ต้องและมีความสอดคล้องกับโครงการ อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ต้อง มีความเชื่อมั่นสูง จะทำให้การนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการตัดสินใจคุณค่า หรือนำไปเพื่อพิจารณาตัดสินใจดำเนินการโครงการต่อไปนี้หรือยุติโครงการ

ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จำแนกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้านจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมได้ ที่เป็นการบรรยายความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงคุณภาพ อาทิ การวิเคราะห์คุณลักษณะ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น ข้อมูลประเภทนี้ได้แก่ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากกองทุนหมู่บ้านฯ เข้าสู่หมู่บ้าน เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้เขียนจะดำเนินการมีขั้นตอนเริ่มต้นตั้งแต่การระบุประเด็นที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การจัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการและหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และมีการกำหนดตัวชี้วัดของประเด็นที่ต้องการประเมิน ซึ่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้มีทั้งในเชิงปริมาณที่เป็นตัวเลขและเชิงคุณภาพที่เป็นการบรรยายลักษณะของข้อมูลในรูปแบบของข้อความ

วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ใช้วิธีต่างๆ ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) โดยวิธีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตโดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว จะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ จำแนกออกเป็น

1.1 การสังเกตโดยเข้ามีส่วนร่วมในชุมชน เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้เขียนเข้าร่วมเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมาย แล้วดำเนินการเก็บข้อมูลโดยที่กลุ่มเป้าหมายรับทราบว่าตนเองกำลังถูกเก็บรวบรวมข้อมูล การกระทำดังกล่าวจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน แต่ไม่สามารถจับบันทึกได้ทันทีที่อาจจะให้ข้อมูลบางส่วนอาจเกิดการสูญหาย เช่น จัดเวทีชาวบ้านเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลชุมชน เป็นต้น

1.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประเมินที่เป็นรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อสนทนากันในประเด็นที่ผู้ประเมินต้องการข้อมูล จำแนกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดรายละเอียดที่จะถามไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ประเมินใช้เป็นคู่มือในการใช้คำถามทุกประเด็นและบันทึกคำตอบในแบบสัมภาษณ์นั้น

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดรายละเอียดที่จะถามไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ประเมินใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งประเมินสามารถกำหนดคำถามได้อย่างยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้สัมภาษณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในประเด็นนั้นๆ เป็นอย่างดี และความเชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ จำแนกเป็น

- การสัมภาษณ์แบบมีเป้าหมาย (Focused Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ประเมินต้องมีเป้าหมายที่จะพยายามดึงความสนใจของผู้ให้สัมภาษณ์ให้เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการประเมิน

- การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้มากที่สุด โดยการกระตุ้นให้ผู้สัมภาษณ์ได้แสดงระบายความรู้สึกหรืออาจจะแสดงความเห็นใจ จะทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความรู้สึกส่วนบุคคลมากขึ้น
- การสัมภาษณ์แบบไม่มีทิศทาง (Non – directive Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ปล่อยให้ผู้สัมภาษณ์ได้แสดงความรู้สึกโดยการเล่าเรื่องต่างๆ ตามความพึงพอใจ

3. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วจัดส่งให้กลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินการตามคำสั่งที่กำหนดให้เมื่อตอบคำถามเสร็จแล้วให้ส่งกลับคืนสู่ผู้ประเมิน แต่ข้อมูลที่ได้รับอาจมีความคลาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากความไม่เข้าใจในคำถามของแบบสอบถาม การอ่านหนังสือไม่ออก หรือการสูญหายของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้หรือแบบรายงานใช้วิธีการดังนี้

1) แบบรายงาน บร. 1	ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสังเกต ศึกษาจากเอกสารในพื้นที่ เช่น กชช.2 ค. จปฐ. ข้อมูลจากหน่วยราชการ เช่น อำเภอเมือง อบต. หนองจะบก
2) แบบรายงาน บร.2	ใช้แบบสอบถาม
3) แบบรายงาน บร.3	ใช้วิธีการสัมภาษณ์
4) แบบรายงาน บร.4	ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ศึกษาจากเอกสารกองทุน
5) แบบรายงาน บร.5	ใช้วิธีการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน การสังเกต
6) แบบรายงาน บร.6	ใช้วิธีการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน การสังเกต
7) แบบรายงาน บร.7	ใช้วิธีวิเคราะห์ทางสถิติ
8) แบบรายงาน บร.8	ใช้วิธีการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน การสังเกต
9) แบบรายงาน บร.9	ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ศึกษาจากเอกสาร
10) แบบรายงาน บร.10	ใช้วิธีการจัดประชุมเวที
11) แบบรายงาน บร.11	ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายกรณี
12) แบบรายงาน บร.12	ใช้วิธีการจัดประชุมเวที การสังเกต

เทคนิคการเก็บข้อมูล

การเข้าไปเพื่อขอข้อมูลจะต้องมีการคุยอย่างเป็นกันเองและค่อยๆ ถามคำถามที่
ต้องการจะรู้จะไม่ถามโดยตรง เพราะอาจทำให้ไม่ได้รับข้อมูลที่แท้จริง และมีเทคนิคในการจัดการ
ดังนี้

- การสัมภาษณ์
- การเลือกผู้ให้สัมภาษณ์
- การเลือกสถานที่สัมภาษณ์ การสร้างบรรยากาศ การควบคุมสาระหลักการ
สัมภาษณ์
- การถามให้ลักษณะที่สัมภาษณ์
- การใช้ถ้อยคำช่วยในการที่จะได้คำตอบ คือ อะไร ใคร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร
และทำไม เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ

ข้อจำกัดของการทำสารนิพนธ์

ข้อจำกัดของการทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้แก่ ผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือในการที่จะให้
ข้อมูลตามความเป็นจริง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้
มาจัดกระทำให้ระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความและ
สรุปความโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอน ของการตรวจความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล
แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล
เป็นต้นแล้วนำข้อมูลนั้นๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือเครื่องคอมพิวเตอร์

ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะ
ของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของ
ข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็น
เห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ความหมายของสถิติ

คำว่า “สถิติ” (Statistics) จำแนกได้ 2 ความหมาย คือ

- 1.1 สถิติ หมายถึง ข้อมูลหรือตัวเลขที่แทนข้อมูลเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือเหตุการณ์ โดยจะต้องเป็นข้อมูลในภาพรวมที่มีจำนวนมาก
- 1.2 สถิติ หมายถึง ศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยหลักการและวิธีการทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล หรือการนำเสนอข้อมูล และการแปลความหมายของข้อมูล

2. สถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) เป็นคำสถิติที่แสดงลักษณะและแปลผลอย่างครอบคลุมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น โดยคำสถิติที่ได้มีการนำมาใช้อย่างสม่ำเสมอ

- 2.1. การแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นคำสถิติที่แสดงจำนวนในลักษณะของความถี่ของข้อมูลที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับอย่างง่าย ๆ
- 2.2. ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นคำสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกับที่แสดงว่า กลุ่มเป้าหมายคิดเป็นเท่าไร โดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานเท่ากับ 100 หน่วย
- 2.3. การวัดค่ากลางของข้อมูล เป็นการคำนวณหาค่าสถิติที่เป็นตัวแทนของข้อมูลทั้งหมด เพื่อง่ายต่อการนำเสนอ และแปลความหมาย
- 2.4. การวัดการกระจายของข้อมูล เป็นคำสถิติที่ใช้อธิบายลักษณะของข้อมูลแต่ละชุดมีความแตกต่างกันมากหรือน้อยเพียงใด

3. สถิติที่ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากร

- 3.1 การทดสอบความแตกต่างด้วย Z - test หรือ t - test เป็นคำสถิติที่ใช้เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากรกับค่าที่คาดหวัง หรือระหว่างประชากร 2 กลุ่ม
- 3.2 การทดสอบความแตกต่างระหว่างประชากรตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเป็นข้อความที่ได้จากแบบสอบถาม การบันทึกผลการสัมภาษณ์ หรือจากการสังเกต โดยการนำข้อมูลมาดำเนินการขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ หลักการของตรรกะ เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูล ที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้อย่างชัดเจน

แนวปฏิบัติของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. การวิเคราะห์ประเด็นด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยแจกแจงประเด็นที่ประเมินเป็นประเด็นย่อยหลายๆ ประเด็น
2. การจัดกลุ่มเชิงคุณภาพด้วยการจำแนกประเภทของสิ่งที่เกี่ยวข้องตามเกณฑ์ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการ
3. การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ จะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย/แผนงาน/โครงการที่ส่งเสริมให้ผู้ประเมินสามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุผลได้ถูกต้องตามสภาพของความเป็นจริง
4. การวิเคราะห์นโยบาย แนวคิดและความคิดเห็นของผู้บริหาร โครงการ ผู้ปฏิบัติงานและผู้รับบริการจากโครงการหรือผู้เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของการประเมินโครงการ
5. การอนุมานวิเคราะห์ เป็นเทคนิคที่ช่วยในการวิเคราะห์สาเหตุและการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ในการดำเนินการของโครงการ

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเชิงคุณภาพ

การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเป็นวิธีการที่ค่อนข้างเป็นอัตนัย มีความคลาดเคลื่อนสูง ดังนั้นผู้ประเมินจะต้องมีวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การสร้างคำอธิบายขึ้นเปรียบเทียบเป็นการตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งการเปรียบเทียบด้วยคำอธิบายที่หลากหลายจะทำให้ผู้ประเมินเกิดการพิจารณาประเด็นในแนวทางที่เป็นไปได้
2. การสร้างกรณีเชิงปฏิเสธ เป็นวิธีการที่ผู้ประเมินหากรณีที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับกรณีที่ศึกษามาเป็นกรณีเปรียบเทียบ
3. การใช้มุมมองที่หลากหลาย จำแนกเป็น
  - 3.1 การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่งร่วมกันอธิบายประเด็นเดียวกัน
  - 3.2 การใช้ผู้วิเคราะห์หลายคนในการพิจารณาประเด็นเดียวกัน

3.3 การใช้วิธีการหลายวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการพิจารณา

3.4 การใช้วิธีการแปลความหมายหรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลหลายๆ วิธีที่เป็น
การกระทำซ้ำๆ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุปที่ได้

ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 1	กำหนดนิยามอย่างกว้างๆ สำหรับปรากฏการณ์ที่มุ่งอธิบาย
ขั้นตอนที่ 2	ระบุข้อสมมุติฐานนำทางที่ใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์เบื้องต้น
ขั้นตอนที่ 3	เปรียบเทียบปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปรากฏการณ์ที่ใกล้เคียงและมีคำอธิบายอยู่แล้ว
ขั้นตอนที่ 4	ถ้าสมมุติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลในการวิเคราะห์อาจจะต้องมีการปรับเปลี่ยนข้อสมมุติฐานได้
ขั้นตอนที่ 5	ถ้าพบปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งกันหลังการวิเคราะห์จะต้องมีการปรับเปลี่ยนข้อสมมุติฐานใหม่
ขั้นตอนที่ 6	กระบวนการในขั้นตอนที่ 5 ควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งได้ข้อสรุปของปรากฏการณ์โดยไม่มีข้อขัดแย้ง

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล จะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์หรือประเด็นที่ประเมิน
ไม่ควรที่จะวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้อง เพราะจะทำให้เสียเวลาโดยไม่มีประโยชน์
2. การเลือกใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ควรจะได้พิจารณาความเหมาะสม
ของค่าสถิติกับระดับของข้อมูล
3. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องอธิบายและนำเสนอในรูปแบบที่ง่าย
ไม่ซับซ้อนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย โดยการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่อไปนี้
  - 3.1 ลักษณะที่สำคัญของข้อมูล ที่จะใช้ตอบคำถามของประเด็นที่ต้องการ
  - 3.2 ข้อมูลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์และประเด็นของการประเมิน
  - 3.3 ข้อมูลมีความสอดคล้อง ขัดแย้ง กับแนวความคิดหรือทฤษฎีอย่างไรบ้าง
  - 3.4 ข้อจำกัดของข้อมูลต่อการตีความหมายของข้อมูล มีหรือไม่ อย่างไร

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีตัวแปรและตัวชี้วัดที่ผู้เขียนเก็บมาและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้ คือ

1. แบบรายงาน บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
  - ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ ประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบัน ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน ด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านองค์กรชุมชน
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
2. แบบรายงาน บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
  - ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำดีมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีโอกาสหาความรู้เพิ่ม มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
3. แบบรายงาน บร.3 แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทศนคคคที่มีต่อกองทุนฯ
  - ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ การมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ทศนคคคที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
4. แบบรายงาน บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
  - ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ คณะกรรมการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบการบริหารการตัดสินใจ การจัดสรรผลประโยชน์ ศึกษาผลการบริหารของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้านความสามารถในการปล่อยกู้ การคืนเงินกู้ของสมาชิก ยอดเงินของกองทุนว่าเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด กระบวนการช่วยเหลือสนับสนุนการตั้งกองทุน และการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากระบวนการพิจารณาอนุมัติให้สมาชิกกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและให้ข้อเสนอแนะ
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
5. แบบรายงาน บร. 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ การจัดตั้งกองทุน กฎระเบียบกองทุนหมู่บ้าน กระบวนการเรียนรู้การบริหารกองทุนหมู่บ้าน
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
6. แบบรายงาน บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านฯ
- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ จัดกลุ่มสมาชิกที่ได้เงินกู้ตามลักษณะหรืออาชีพเดียวกันตั้งวงพูดคุยเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้กู้เงินกองทุน
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
7. แบบรายงาน บร.7 แบบรายงานผลการสัมภาษณ์ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชน
- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีโอกาสหาความรู้เพิ่ม มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรมยุติธรรม มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
8. แบบรายงาน บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ การตลาด ศักยภาพชุมชน บริบทชุมชน เศรษฐกิจของชุมชน ความสามัคคีของชุมชน
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ
9. แบบรายงาน บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ลักษณะกระบวนการ กฎเกณฑ์การพิจารณาเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของอนุกรรมการสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอและจังหวัด ศึกษาการทำบัญชีและให้ความคิดเสนอแนะ ศึกษาความคิดเห็นและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของสมาชิกชุมชน
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
10. แบบรายงาน บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ ความสำเร็จของหมู่บ้าน ปัญหาและอุปสรรคของปัญหา

- ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ
11. แบบรายงาน บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกกรณี
- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ ศึกษาบุคคลที่ได้รับเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านว่าได้นำเงินดังกล่าวไปทำอะไร ทำอย่างไร และทำไมจึงทำเช่นนั้นเป็นรายกรณีทุกๆ กรณี จำนวนเงินกู้ ศึกษาผลการนำเงินกู้ ศึกษากระบวนการและผลการให้ความช่วยเหลือ ด้านการบริหารกองทุนหมู่บ้านและการประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ
12. แบบรายงาน บร.12 การวิเคราะห์จัดแผนแม่บทชุมชน
- ตัวแปรและตัวชี้วัด คือ ข้อมูลหมู่บ้าน ค้นหาอดีตที่ภูมิใจ ปัจจุบันที่ภูมิใจ ความผันแปร ความต้องการในอนาคต
  - ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

เมื่อมีการจัดทำโครงการกองทุนหมู่บ้านขึ้นมา ก็จะต้องมีการดูถึงผลงานที่เกิดขึ้น หลังจากมีการดำเนินงานว่ามีผลเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง ได้ผลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่จัดตั้งขึ้นมา มากน้อยเพียงใด โดยที่ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีของชีพพ์โมเดลมาใช้ในการประเมินผลโครงการ กองทุนหมู่บ้าน และมีผลการประเมินดังนี้ คือ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

ประวัติศาสตร์

ที่มาของชื่อหมู่บ้านถนนหัก สาเหตุที่ชื่อถนนหักก็เพราะว่า เมื่อถึงเวลาฤดูฝนเส้นทางในหมู่บ้านที่ใช้สัญจรไปมาจะมีสภาพชำรุดเสียหาย เส้นทางจะขาด ซึ่งเกิดจากน้ำฝนที่ตกลงมา ประกอบกับมีน้ำที่ไหลมาจากที่อื่นรวมกันทำให้เกิดกระแสน้ำที่แรงกัดเซาะเส้นทางหักและเสียหาย

ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาไทย, ภาษาไทยโคราช, ภาษาลาว

หมู่บ้านถนนหักนี้เริ่มก่อตั้งประมาณ ปี พ.ศ. 2504 หรือ ประมาณ 40 ปี มาแล้ว สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านส่วนถนนหักนี้ ก่อนที่จะตั้งเป็นหมู่บ้าน มีสภาพเป็นป่าที่เสื่อมสภาพแล้วต้นไม้ที่พบก็คือ ต้นพลวง ต้นเต็ง ต้นรัง ซึ่งมีจำนวนน้อยและมีต้นหญ้าและต้นหญ้าคอมมิวนิสต์เป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันป่าที่มีอยู่นี้หมดไปแล้วเพราะมีคนเข้ามาอาศัยแทนที่และให้เนื้อที่ปลูกพืชทางการเกษตรแทนที่ เช่น ปลูกขบุน มะม่วง อ้อย มันสำปะหลัง แดงกวา แดงโม เป็นต้น

คนกลุ่มแรกที่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้านถนนหัก มีดังนี้

1. นายคง พิมพ์ปรุ อพยพมาจาก บ้านศิระชะเลิง ต.บ้านใหม่ อ. เมือง จ.นครราชสีมา
2. นายหลาบ พิมพ์สระท้าว อพยพมาจาก บ้านกองพระทราย ต.บ้านใหม่ อ. เมือง จ.นครราชสีมา
3. นายลา พระแก้ว อพยพมาจาก อำเภอสตึก จ. บุรีรัมย์
4. นายเหว่า นิลวิเศษ อพยพมาจาก บ้านหนองปรุ ต.หนองจะบก อ. เมือง จ. นครราชสีมา

สาเหตุที่อพยพมาจากถิ่นที่อยู่เดิมของคนเหล่านี้ คือ ต้องการที่จะมาจับจองพื้นที่ เนื่องจากที่ดินนี้ยังว่างเปล่าใครจับจองเป็นเจ้าของและยังไม่มีเอกสารสิทธิของทางราชการ กลุ่มคนเหล่านี้ก็เข้ามาปลูกที่อยู่อาศัย และปลูกพืชทางการเกษตร อาชีพในครั้งแรกของคนที่อพยพมาอยู่ก็จะทำการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงวัว หมู ไก่ เป็ด ปลูกพืชทางการเกษตร เช่น แตงโม ถั่วฝักยาว มะม่วง ขนุน และหาของป่าขายด้วย ตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้านถึงปัจจุบัน ราษฎรมีอาชีพเดิมที่เลิกทำแล้ว คือ

อาชีพ เลี้ยงวัว เลิกไปเพราะวัวเข้าไปเหยียบพื้นที่ที่ปลูกพืชไร่ทำความเสียหาย เลิกเมื่อ พ.ศ. 2520

อาชีพ ทำนา เลิกไปเพราะว่าไม่มีน้ำเพียงพอ เลิกเมื่อ พ.ศ. 2520

อาชีพ หาของป่า เลิกไปเพราะในปัจจุบันไม่มีป่าแล้ว เลิกเมื่อ พ.ศ. 2515

อาชีพที่มีการเปลี่ยนแปลงมีอาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้น คือ

อาชีพ รับราชการครู เมื่อ พ.ศ. 2529

อาชีพ รับจ้างทาสี เมื่อ พ.ศ. 2537

อาชีพ รับจ้างโรงงานเย็บจักร เมื่อ พ.ศ. 2540

อาชีพ รับราชการทหาร เมื่อ พ.ศ. 2538

อาชีพ ยามรักษาความปลอดภัย เมื่อ พ.ศ. 2535

การตั้งถิ่นฐาน

ในอดีตนั้นการตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านจะอยู่กันเป็นกลุ่ม เนื่องจากในบริเวณนั้นจะมีสระน้ำอยู่เพื่อสะดวกแก่การบริโภค และจำนวนหลังคาเรือนก็ไม่มาก ในปัจจุบันมีแหล่งน้ำทั้งของสาธารณะและส่วนบุคคล จำนวน 4 สระ

การขยายตัวของประชากร

ในสภาพปัจจุบันของหมู่บ้านถนนหักได้มีหมู่บ้านจัดสรรมาตั้งอยู่ด้วย ก่อตั้งประมาณปี พ.ศ. 2535 คงมีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 125 หลังคาเรือน จะมีผู้อาศัยจริง 71 หลังคาเรือน ส่วนในหมู่บ้านถนนหักจะมีจำนวน 118 หลังคาเรือน จะมีผู้อาศัยจริง 108 หลังคาเรือน รวมทั้งหมดจะมีจำนวนครัวเรือน 179 ครอบครั้ว มีบ้าน 243 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 711 คน ชาย 338 คน หญิง 373 คน

จำนวนประชากรหมู่บ้านถนนหักมี 451 คน และในหมู่บ้านแลนด์ แอนด์ เฮาส์ มี 260 คน คิดเป็นร้อยละ 63.44 และ 36.56 ตามลำดับ

การประกอบอาชีพของคนในหมู่บ้านถนนหัก มีดังนี้

อาชีพรับราชการ	5	ครอบครัว
อาชีพรับจ้าง	135	ครอบครัว
อาชีพทำสวน	30	ครอบครัว
อาชีพค้าขาย	5	ครอบครัว

จำนวนราษฎรในหมู่บ้านออกไปขายแรงงานต่างถิ่น จำนวน 4 ครอบครัว มีจำนวน 20 คน ทุกคนที่ไปทำงานไม่ส่งเงินเข้าหมู่บ้าน เนื่องจากไปทำงานกันทั้งหมดครอบครัว รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีแต่ละครอบครัว โดยสรุปรวมทั้งหมดประมาณ

1,000 - 5,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
5,001 - 10,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
10,001 - 20,000	บาท	มี	9	ครอบครัว
20,001 - 30,000	บาท	มี	10	ครอบครัว
30,001 - 50,000	บาท	มี	60	ครอบครัว
50,001 - 100,000	บาท	มี	100	ครอบครัว

การศึกษา

โรงเรียนในหมู่บ้านถนนหักไม่มีเลย แต่จะมีโรงเรียนอยู่ที่หมู่บ้านใกล้เคียงระยะห่างก็เพียง ประมาณ 3 กม. โรงเรียนระดับประถมมี 2 แห่ง คือ

1. โรงเรียนเสนาอนุเคราะห์ ตั้งอยู่ที่ค่ายสุรธรรมพิทักษ์
2. โรงเรียนบ้านหนองปรู ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหนองปรู

โรงเรียนระดับมัธยมปลายมี 1 แห่ง คือ โรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ ตั้งอยู่ที่ค่ายสุรธรรมพิทักษ์ ถ้าหากจะศึกษาของศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ก็สามารถศึกษาที่ อบต. หนองจะบก ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านหนองปรูซึ่งจะรับนักศึกษาทุกปี

การขยายตัวของชุมชน

จากอดีตถึงปัจจุบัน การขยายตัวของชุมชนมีแต่ไม่มาก ยกเว้นการที่มีหมู่บ้านจัดสรรเข้ามาอยู่ในพื้นที่ด้วย ปัจจัยที่ทำให้การขยายตัวของบ้านช้า เนื่องจากถนนทางเข้าหมู่บ้านค่อนข้างลึก คือจะต้องเข้าไปถึง 2.3 กม. ลักษณะของถนนคือถนนลูกรัง ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาและลำบากในการเดินทางเข้าหมู่บ้านจัดสรรจะมีจำนวนหลังคาเรือนเกือบจะเท่ากับหมู่บ้านถนนหัก ซึ่งตั้งอยู่บริเวณติดถนนทางหลวงหมายเลข 304

การเปลี่ยนแปลงด้านสาธารณูปโภคของหมู่บ้านถนนหัก

ถนน เมื่อเริ่มก่อสร้างหมู่บ้านมีสภาพถนนเป็นแบบถนนลูกรัง เป็นถนนลูกรัง เมื่อ พ.ศ. 2510 ยาวประมาณ 3,000 เมตร เป็นถนนลาดยาง เมื่อ พ.ศ. 2543 – 2544 ยาวประมาณ 4,000 เมตร ถนนในหมู่บ้านทั้งหมดยาว ประมาณ 6,000 เมตร

ไฟฟ้า เริ่มเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2531

ประปา เริ่มเข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2543 โดยที่ใช้น้ำจากสระน้ำและมีเครื่องกรองน้ำ

ในหมู่บ้านถนนหักรอบ 5 ปีที่ผ่านมา มีโครงการของรัฐหรือ อบต. เข้ามาพัฒนาช่วยเหลือชาวบ้านดังนี้ คือ

1. โครงการ ถนนลาดยางเข้าหมู่บ้านถนนหัก
โดยหน่วยงาน รพช.
เข้ามา พ.ศ. 2544
2. โครงการ ก่อสร้างอาคารศูนย์สาริตการตลาด หมู่ที่ 3 บ้านถนนหัก
โดยหน่วยงาน อบต.หนองจะบก
เข้ามา พ.ศ. 2544
3. โครงการ ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก
โดยหน่วยงาน อบต.หนองจะบก
เข้ามา พ.ศ. 2543
ผลการดำเนินงาน ถนนยาว 258 เมตร กว้าง 5 เมตร หนา 0.15 เมตร
4. โครงการ ก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก
โดยหน่วยงาน อบต.หนองจะบก
เข้ามา พ.ศ. 2544
ผลการดำเนินงาน ถนนยาว 110 เมตร กว้าง 5 เมตร หนา 0.15 เมตร
พร้อมลูกรังไหล่ทาง
5. โครงการ ก่อสร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก
โดยหน่วยงาน อบต.หนองจะบก
เข้ามา พ.ศ. 2542
ผลการดำเนินงาน ถนนยาว 136 เมตร กว้าง 4 เมตร หนา 0.15 เมตร
และยาว 85 เมตร

ซึ่งก็จะช่วยส่งผลให้หมู่บ้านมีความเจริญในด้านถนนหนทางดีขึ้น การสัญจร ไปมาสะดวกขึ้น

ระบบนิเวศน์

- ทำเลที่ตั้ง

บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านถนนหัก คือ จากบริเวณทางแยกสามแยกปึกธงชัยมาทางด้านอำเภอปึกธงชัยประมาณ 8 กม. หมู่บ้านถนนหักจะอยู่ทางด้านขวามือทางถนน ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304

อาณาเขต	ทิศเหนือ	ติดกับหมู่บ้านหนองปรู ตำบลหนองจะบก
	ทิศใต้	ติดกับหมู่บ้านหนองผักแว่น
	ทิศตะวันออก	ติดกับค่ายสุรธรรมพิทักษ์
	ทิศตะวันตก	ติดกับหมู่บ้านหนองสะเดา

หมู่บ้านถนนหัก จะขึ้นอยู่กับตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

- สภาพที่ดิน

ลักษณะดินจะเป็นดินลูกรัง ดินทราย สีของดินจะเป็นสีเหลืองและสีน้ำตาลออกเทา

- ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

ป่าไม้ในหมู่บ้านถนนหักไม่มีเลย จะมีส่วนทางการเกษตรซึ่งจะปลูกเป็นต้นมะม่วงขนุน อยู่ประมาณ 500 ไร่ ส่วนพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านก็ไม่มี

- แหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน

แหล่งน้ำในหมู่บ้านถนนหัก จะมีสระน้ำอยู่จำนวน 4 สระ เป็นสระสาธารณะ 3 สระ และเป็นส่วนบุคคล 1 สระ ลักษณะรูปร่างของสระน้ำ 2 สระ จะมีลักษณะกลม และอีก 2 สระ จะมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าและจะคดเคี้ยว สีของน้ำ 2 สระ จะมีสีออกเป็นสีแดงส้มและขุ่น ส่วนอีก 2 สระ จะมีสีใสมองดูเป็นสีเขียว ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับน้ำฝนมากโดยจะเห็นจากการที่แต่ละบ้านจะมีจำนวนโอ่งน้ำมาก เพื่อที่จะเก็บน้ำไว้ให้มากที่สุด

- ระบบสาธารณูปโภค

ถนนในระยะที่ผ่านมาจะเป็นถนนลูกรังทั้งหมด เพิ่งจะได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นถนนคอนกรีตประมาณ ปี พ.ศ. 2543 – 2544

ไฟฟ้า เข้าสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2531 ในอดีตชาวบ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้ในเวลากลางคืนก็จะอาศัยตะเกียง เพื่อให้ได้แสงสว่าง

ประปาหมู่บ้าน ตั้งแต่ในอดีตจนถึง พ.ศ. 2543 ชาวบ้านจะใช้น้ำจากสระที่มีอยู่ในหมู่บ้านและใช้น้ำจากน้ำฝน ในปี พ.ศ. 2541 ได้มีการขุดเจาะน้ำบาดาล จำนวน 4 บ่อ โดยบของรพช. แต่ไม่มีน้ำเลยทั้ง 4 บ่อ ต่อมาในปี พ.ศ. 2543 ได้มีการสร้างประปาหมู่บ้านขึ้นมาโดยอาศัยน้ำจากสระน้ำซึ่งตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน และมีเครื่องกรองน้ำซึ่งได้งบประมาณจาก อบต. หนองจะบก

โดยผู้ใช้น้ำในแต่ละหลังคาเรือนจะมีมิเตอร์ติดตั้งอยู่ ค่าน้ำจะเสียเป็นยูนิต ยูนิตละ 5 บาท ระยะเวลาการจัดเก็บค่าน้ำคือ 1 เดือน โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดำเนินการรับผิดชอบ ส่วนของหมู่บ้าน แลนด์ แอนด์ เฮ้าท์ ได้มีการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อใช้ในพื้นทีของหมู่บ้าน จัดทำเป็นระบบน้ำประปา ระบบสังคมวัฒนธรรม

- เครื่องญาติ

เนื่องจากการเริ่มก่อตั้งจะมีอยู่จำนวน 4 ครอบครัว การขยายจึงมาจากครอบครัวเหล่านี้ โดยจะเห็นจากมีนามสกุลของทั้ง 4 ครอบครัวนี้อยู่จำนวนมาก คือนามสกุล พิมพะสระท้าว พิมพะปรุ นิลวิเศษ และ พรแก้ว ชาวบ้านจะให้การนับถือ พ่อใหญ่หลาบ พิมพะสระแก้ว และ พ่อใหญ่คง พิมพะปรุ

- ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ผู้ใหญ่บ้านถนนหัก ชื่อ นายสนิท จอมเกาะ เป็นผู้ใหญ่บ้านมานาน 7 ปี และมีการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มีจำนวน 2 คน คือ

1. นางเนื่อง	สวัสดิผล	การศึกษาสูงสุด ป.6
2. นายทองศักดิ์	มงคลชาติ	การศึกษาสูงสุด ป.6

มีคณะกรรมการหมู่บ้านด้านต่างๆ

1. นางวาสนา	พิมพะปรุ	การศึกษาสูงสุด ป.4
2. นางเกษม	เก่งการณ์	การศึกษาสูงสุด ป.4
3. นางวรรณวิไล	จงเด่นกลาง	การศึกษาสูงสุด ป.4
4. นางสุพา	พูนขุนทด	การศึกษาสูงสุด ป.4
5. นางรำไพ	ศรีหรัาย	การศึกษาสูงสุด ป.4
6. นางฟองฝน	ทู่เกาะ	การศึกษาสูงสุด ป.4
7. นางจิระนันท์	พิมพะปรุ	การศึกษาสูงสุด ป.4
8. นางสมร	ตั้งไพโรจน์วงศ์	การศึกษาสูงสุด ป.4
9. นางสมศรี	มอมขุนทด	การศึกษาสูงสุด ป.4
10. นายสมบุรณ์	พิมพะสระท้าว	การศึกษาสูงสุด ป.4

สมาชิก อบต. ในหมู่บ้านถนนหัก คือ

1. นายเดชา	ศรีหรัาย	การศึกษาสูงสุด ป.6
2. นายจรง	พิมพะปรุ	การศึกษาสูงสุด ป.6

- เศรษฐกิจ

ในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม

1. ชื่อกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตั้งขึ้น พ.ศ. 2541
สมาชิกกลุ่ม 130 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 124,674 บาท
2. ชื่อกลุ่ม สาธิตการตลาด ตั้งขึ้น พ.ศ. 2544
สมาชิกกลุ่ม 25 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 48,200 บาท
3. ชื่อกลุ่ม เข็มจักร ตั้งขึ้น พ.ศ. 2543
สมาชิกกลุ่ม 20 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 22,000 บาท
4. ชื่อกลุ่ม อาชีพทำไร่ ตั้งขึ้น พ.ศ. 2543
สมาชิกกลุ่ม 12 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 25,000 บาท
5. ชื่อกลุ่ม ฌาปนกิจสงเคราะห์ ตั้งขึ้น พ.ศ. 2543
สมาชิกกลุ่ม 351 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 72,000 บาท
6. ชื่อกลุ่ม อ.ส.ม. ตั้งขึ้น พ.ศ. 2543
สมาชิกกลุ่ม 11 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 10,071 บาท
7. ชื่อกลุ่ม แปรรูปชนมไทย ตั้งขึ้น พ.ศ. 2543
สมาชิกกลุ่ม 30 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 4,500 บาท

ในหมู่บ้านถนนหักมีพื้นที่ทำการเกษตร 300 ไร่ เป็นที่สวน 300 ไร่

รายได้ประชาชนในหมู่บ้านต่อปีแต่ละครอบครัวโดยสรุปทั้งหมดประมาณ

1,000 - 5,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
5,001 - 10,000	บาท	มี	-	ครอบครัว
10,001 - 20,000	บาท	มี	9	ครอบครัว
20,001 - 30,000	บาท	มี	10	ครอบครัว
30,001 - 50,000	บาท	มี	60	ครอบครัว
50,001 - 100,000	บาท	มี	100	ครอบครัว

- วัดและประเพณี

ในหมู่บ้านถนนหักมีวัดจำนวน 1 แห่ง ชื่อ วัดถนนหัก มีจำนวนพระ 5 รูป

ในรอบหนึ่งปีหมู่บ้านถนนหักมีการทำบุญหรืองานประเพณี

เดือนมกราคม	ทำบุญประเพณี	ขึ้นปีใหม่
เดือนกุมภาพันธ์	ทำบุญประเพณี	วันมาฆบูชา
เดือนมีนาคม	ทำบุญประเพณี	-
เดือนเมษายน	ทำบุญประเพณี	สงกรานต์

เดือนพฤษภาคม	ทำบุญประเพณี	วันวิสาขบูชา
เดือนมิถุนายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนกรกฎาคม	ทำบุญประเพณี	วันอาสาฬหบูชา, วันเข้าพรรษา
เดือนสิงหาคม	ทำบุญประเพณี	-
เดือนกันยายน	ทำบุญประเพณี	-
เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณี	วันออกพรรษา
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	วันลอยกระทง
เดือนธันวาคม	ทำบุญประเพณี	-

ชาวบ้านหมู่บ้านถนนหักจะจัดงานในช่วงเทศกาลต่างๆ เป็นประจำทุกปี โดยที่จะจัดงานในวัด

- โรงเรียนและการศึกษา

หมู่บ้านถนนหักไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน สมาชิกในหมู่บ้านจะอาศัยโรงเรียนหนองปรูซึ่งจะอยู่หมู่บ้านที่ติดกัน ระยะห่างเพียง 2 กิโลเมตร และโรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์ ระยะห่าง ประมาณ 3 กิโลเมตร และถ้าหากจะศึกษากับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ก็จะศึกษาที่ อบต.หนองจะบก ระยะห่าง 2 กิโลเมตร

- สุขภาพอนามัย

ในหมู่บ้านจะไม่มีสถานอนามัย แต่จะมีสถานอนามัยอยู่ในหมู่บ้านติดกัน คือสถานอนามัยหนองปรู ชาวบ้านก็จะมาใช้บริการการรักษาได้ที่นี่ ระยะห่างก็ประมาณ 2 กิโลเมตร

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยงาน A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่าในช่วงแรกที่มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านชาวบ้านยังไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง ว่าจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเพื่ออะไร แต่ในระยะหลังจากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ชาวบ้านเริ่มมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นว่ารัฐบาลจัดตั้งโครงการนี้เพื่อวัตถุประสงค์เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้ฟังจากข่าวสารที่มีมากขึ้นในเรื่องของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) เงิน 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลได้ให้หมู่บ้านในรูปของกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านถนนหักได้จัดตั้งกองทุนเมื่อวันที่ 16 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2544 ได้รับเงินโอนเมื่อวันที่

24 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2545 มีการปล่อยกู้ทั้งสิ้น 836,000 บาท จำนวนเงินคงเหลือ 164,335.62 บาท เป็นการกู้ยืมเพื่อพัฒนาอาชีพ จำนวน 51 ราย ดังนี้ คือ

- การผลิตทางการเกษตร
  - ปลูกพืช คือ มันสำปะหลัง, เห็ดฟาง จำนวน 44 ราย รวมเงินกู้ 724,000 บาท
  - เลี้ยงสัตว์ คือ หมู, ไก่ จำนวน 2 ราย รวมเงินกู้ 27,000 บาท
- ค้าขาย คือ ขายของชำ จำนวน 5 ราย รวมเงินกู้ 85,000 บาท

3) คณะกรรมการหมู่บ้านถนนหัก มีจำนวน 9 คน ได้มาจากการคัดเลือกโดยชาวบ้าน แบ่งเป็นผู้ชายจำนวน 5 คน และผู้หญิง จำนวน 4 คน โดยที่คณะกรรมการจะแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

4) ผู้สมัครขอู้ จำนวนของผู้สมัครขอู้เงินกองทุนหมู่บ้านในหมู่บ้านถนนหักจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการในการอนุมัติให้กู้เงิน ว่าสมควรที่จะได้รับการพิจารณาหรือไม่ ผู้สมัครขอู้เงิน ของหมู่บ้านถนนหักโดยส่วนใหญ่จะนำไปลงทุนในการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นการพัฒนาอาชีพ

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน จะต้องทำตามระเบียบที่จัดตั้งขึ้นโดยสมาชิกจะยื่นคำร้องขอู้ต่อคณะกรรมการแล้วคณะกรรมการร่วมกันเพื่อพิจารณาอนุมัติเงินกู้ มีการพิจารณาและตรวจสอบ ความถูกต้อง พิจารณาวงเงินกู้ให้เหมาะสมกับประเภทและขนาดของกิจกรรมนั้นๆ รวมถึงความสามารถในการชำระคืนเงินกองทุน โดยจะมีจุดเด่น คือ คณะกรรมการจะร่วมกันพิจารณารับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จุดด้อย คือ กรรมการอาจจะมีการถ้อยเถียงในการพิจารณาเงินกู้ได้

2) กระบวนการการทำบัญชีของกองทุน พบว่าในการจัดทำบัญชีต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน ได้มีการจัดทำตามระเบียบที่รัฐบาลได้จัดตั้งไว้ โดยจะมีประธานทำหน้าที่คือ นายสงวน พูนขุนทด เป็นผู้จัดทำและดูแลบัญชีต่างๆ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วย A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง ที่เกิดขึ้นมีจำนวนผู้กู้จำนวน 51 ราย ยอดเงินให้กู้ทั้งหมด คือ 836,000 บาท ซึ่งจะส่งผลให้ชาวบ้านถนนหักมีการลงทุนในการพัฒนาอาชีพที่เพิ่มขึ้น และมีรายได้เกิดขึ้นกับชาวบ้าน

2) ผลกระทบโดยตรง จำนวนผู้ที่กู้เงินที่ได้ยื่นขอู้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการทุกคน จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน คือ 6,400 บาท แต่จำนวนเงินกองทุนยังคงเหลืออยู่ 164,335.62 บาท ในการที่ชาวบ้านได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านซึ่งมีอัตราดอกเบี้ย

ร้อยละ 12 บาทต่อปี ทำให้มีการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้น โดยที่ชาวบ้านจะทำการเช่าพื้นที่ และทำการปลูกมันสำปะหลัง

3) ผลกระทบทางอ้อม พบว่ากองทุนหมู่บ้านทำให้ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ จากหมู่บ้านในตำบลเดียวกัน ทำให้มีศักยภาพและความเข้มแข็งอีกทั้งมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ชาวบ้านมีความสามัคคีในการร่วมกิจกรรมกันมากขึ้น

2. ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้กู้ จุดเด่น ก็คือ ผู้กู้เงินจากกองทุนจะมีประสิทธิภาพการดำเนินงานอยู่แล้ว จึงทำให้ลดปัญหาในการดำเนินงานแบบหลงผิดหลงถูก ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการให้กู้เงินกองทุน

2) อาชีพหลักของผู้กู้ โดยส่วนใหญ่อาชีพของชาวบ้านจะมีอาชีพรับจ้างและเกษตรกร ซึ่งจะมีรายได้พอเลี้ยงดูครอบครัว แต่การได้รับเงินกู้จะทำให้มีการส่งเสริมอาชีพและทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน ผู้กู้เงินกองทุนจะได้รับการพิจารณาจากคำขอู้และจะนำไปลงทุนโดยส่วนใหญ่จะได้รับไม่เกิน รายละ 20,000 บาท

2) สถานที่ หมู่บ้านถนนหักและบริเวณใกล้เคียงมีสถานที่เอื้ออำนวยต่อผู้กู้เงินเพราะส่วนใหญ่จะนำเงินไปลงทุนปลูกมันสำปะหลัง โดยจะทำการเช่าพื้นที่ ซึ่งจะเป็นจุดเด่นในบริบท

3) เงินอื่นๆ ในหมู่บ้าน จะมีเงินของโครงการแก้ไขความยากจน จำนวนเงิน 280,000 บาท โดยจะให้กู้แบบไม่มีอัตราดอกเบี้ย มีจำนวนคนกู้ 50 ราย ซึ่งเมื่อมีเงินกองทุนจะทำให้มีโอกาสมากขึ้น

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วย B พบว่า

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละรายส่วนใหญ่แล้วจะมีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพอยู่แล้วจึงทำให้ไม่มีปัญหาในการดำเนินงาน

2) มีการรวมกลุ่มอาชีพทำไร่กันขึ้นในหมู่บ้านซึ่งจะส่งผลให้มีการเกื้อกูลกันในการทำงานร่วมกัน

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วย ระบบ B พบว่า

- 1) ผลโดยตรง จะทำให้เกิดมีรายได้เพิ่มขึ้นมาเนื่องจากการลงทุนเพิ่มขึ้น มีรายได้เป็นต้นทุนเพิ่มขึ้นมา จากการขายผลผลิต แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับช่วงระยะเวลาในการขายผลผลิตว่าจะมีราคาเท่าใด
- 2) ผลกระทบโดยตรง จะทำให้ผู้กู้ได้ขยายกิจการการลงทุนเพิ่มขึ้นกว่าเดิมเพราะมีเงินลงทุนมากขึ้น และจำนวนของผู้มีโอกาสมากขึ้น
- 3) ผลกระทบทางอ้อม จะทำให้ผู้กู้มีการพึ่งตนเองได้ เนื่องจากการลงทุนกิจการด้วยตนเอง และผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในการลงทุนทำกิจกรรมของตนเองอย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจ

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพปลูกมันสำปะหลัง อาชีพเลี้ยงไก่ และอาชีพค้าขาย สรุปได้ดังนี้

1. อาชีพปลูกมันสำปะหลัง มีปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินที่นำมาลงทุน พื้นที่ในการปลูกมันสำปะหลัง สภาพพื้นที่ดิน พันธุ์ของมันสำปะหลังที่ใช้ปลูก กระบวนการที่ดีได้แก่ ระยะเวลาในการปลูก การถากหญ้า การใส่ปุ๋ย ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการปลูกมันสำปะหลังและทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลในการปลูกด้วย
2. อาชีพเลี้ยงสัตว์ คือ หมูและไก่ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ จำนวนที่นำมาลงทุน พันธุ์ของสัตว์ กระบวนการที่ดีได้แก่ การดูแลเลี้ยงเอาใจใส่ การให้อาหารที่ดี ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ระยะเวลาการเลี้ยงที่เหมาะสม
3. อาชีพค้าขาย ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ จำนวนเงินที่นำมาลงทุน สภาพของร้านค้า สภาพของหมู่บ้าน จำนวนร้านค้าของหมู่บ้าน สภาพของสินค้าที่นำมาขาย กระบวนการที่ดีได้แก่ การจัดการมีมนุษยสัมพันธ์ในการบริการลูกค้า ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การขายสินค้าที่มีคุณภาพและขายในสิ่งที่ลูกค้าต้องการ

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

1. การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนแห่งชาติ 5 ข้อ พบว่า

1.1 การเกิดกองทุน พบว่าในการเกิดกองทุนหมู่บ้านชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน มีทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน คือ มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน เพราะว่ามีกองทุนหมู่บ้านสามารถเกิดการพัฒนาอาชีพและรายได้ขึ้นมา การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน คือ มีการพัฒนาอาชีพ มีการสร้างงาน มีการสร้างรายได้ มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน และ

แนวโน้ม ความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน ซึ่งมีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุนและมีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีจำนวนสมาชิกกองทุน 68 คน จำนวนเงินออมและเงินทุน 7,000 บาท ยอดคงเหลือของกองทุน 164,335.62 บาท

1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่าในการบริหารจะมีคณะกรรมการบริหารกองทุนจำนวนคณะกรรมการมี 9 คน โดยมีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุนตามระเบียบกองทุนระเบียบการบริหารกองทุนมีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ การดำเนินงานของคณะกรรมการมีการประชุมของคณะกรรมการ มีการรับสมาชิก มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน มีการรับเงินฝาก มีการระดมทุนเงินฝาก การตัดเงินกู้มีระเบียบการกู้และขอยืม มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย มีจำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้มีจำนวนผู้กู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณา และมีการจัดสรรผลประโยชน์จากจำนวนกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท และจำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ และมีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง คือ การนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุนและนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ มีความเข้าใจในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุนและใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้

1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่ามีการกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุน โดยรวมมีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจในหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มีเงินที่รัฐบาลให้ยืม มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุน ว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ สมาชิกเห็นโอกาสการใช้กองทุนที่ถูกต้องภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน โดยที่ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้จากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง และมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีและคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดที่แน่นอน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พบว่า ศักยภาพเดิมของบริบทเหนืออำนาจต่อผู้กู้เงิน นำมาลงทุนปลูกมันสำปะหลัง การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านทุน ด้านการเงิน

2. ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

- การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน โดยชาวบ้านให้ความร่วมมือและมีตัวแทนจากผู้มีความรู้มาให้คำแนะนำ
- มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน โดยมียกย่อง โครงการแก้ไขความยากจน ให้กู้เงิน โดยไม่มีดอกเบี้ย จำนวนเงิน 280,000 บาท มีผู้กู้จำนวน 50 ราย
- มีกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนทั้งหมด 8 องค์กร ซึ่งจะช่วยให้ชาวบ้านมีความสามัคคีกันและเรียนรู้ร่วมกัน

2.2 ปัจจัยด้านลบ

- มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน มีจำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุนแต่น้อยมาก
- มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจเงินกู้มีแต่น้อยมาก

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า ได้มีการเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลเดียวกัน มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชนโดยมีการจัดตั้งและจำหน่ายโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

4. ความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดพบว่า มีความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ยกย่องคนทำดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น มีการรวมตัว ตั้งกลุ่มองค์กร มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก

4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่นพบว่า มีความเข้มแข็งโดยดูจากการร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกันของชาวบ้าน มีการรวมตัวกันมากขึ้นกว่าเดิม

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

จากการติดตามการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านถนนหัก ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานโครงการ
  - เพื่อทราบว่าหมู่บ้านมีกองทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือสวัสดิภาพของสมาชิก
  - เพื่อทราบว่าหมู่บ้านมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
  - เพื่อทราบว่าหมู่บ้านมีกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง
  - เพื่อทราบว่าหมู่บ้านมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
  - เพื่อทราบว่าเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศได้รับการกระตุ้น และมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ
2. เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย
3. เพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน

2. วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ใช้ชีพชีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูล
6. จัดทำรายงานในรูปแบบของการสัมภาษณ์

ผลการดำเนินการ

ผลของการบริหารจัดการของกองทุนหมู่บ้าน ได้ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลได้นำเงิน 1 ล้านบาท ให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านที่มาจากการศึกษาเลือกของชาวบ้านเป็นผู้บริหารงาน และมีกระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน และมีการจัดทำบัญชีของกองทุนตามระเบียบที่กำหนด โดยขณะนี้ได้จัดสรรเงิน 836,000 บาท มีจำนวนเงินคงเหลือ 164,335.62 บาท ซึ่งจะส่งผลให้มีการพัฒนาอาชีพให้กับชาวบ้าน

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านถนนหัก บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อ 1 การเกิดกองทุนหมู่บ้านถนนหักเกิดจากความร่วมมือของคนในหมู่บ้าน และมีแนวโน้มที่คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุนหมู่บ้านถนนหักจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน มีการตั้งคณะกรรมการบริหารกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ข้อ 3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านถนนหักเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอแต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมดยังคงอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ข้อ 4 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านถนนหัก มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ข้อ 5 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในหมู่บ้านถนนหัก มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1. ปัจจัยด้านบวก

- คนในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน
- มีการร่วมมือกันในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ
- มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน

2.2. ปัจจัยด้านลบ

- มีจำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน แต่มีน้อยมาก

- มีการกู้เงินจากโครงการ กข.คจ. แม้จะเป็นเงินกู้ที่ไม่คิดอัตราดอกเบี้ย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้เงินกองทุนหมู่บ้าน เพราะทำให้เกิดการกู้เงินที่ซ้ำซ้อนกัน

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนาม ผู้วิจัยได้พบว่าในหมู่บ้านมีการจัดตั้งองค์กรกลุ่มเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความเข้มแข็งแกร่งในการดำเนินโครงการ

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

คนในหมู่บ้านรู้หน้าที่ของตนเอง มีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ยกย่องคนทำดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและอยู่กันอย่างมีสันติ

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

- 1) ผลโดยตรง เมื่อเงินกองทุนหมู่บ้านได้ให้สมาชิกกู้เงินไปดำเนินการที่จะทำให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ทำให้กองทุนเติบโตขึ้น
- 2) ผลกระทบโดยตรง เมื่อสมาชิกผู้กู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดเปลื้องภาระหนี้สินและเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้น
- 3) ผลกระทบโดยอ้อม วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ประสงค์ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. การปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติดังนี้

- ขยายเวลาในการชำระคืนเงินกู้ให้มากขึ้น
- ให้ยกฐานะกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนิติบุคคล
- ควรให้กรรมการกองทุนสามารถเข้าเป็นกรรมการได้โดยไม่ต้องวันวาระ

2. การปรับปรุงระเบียบกองทุนหมู่บ้านถนนหักให้มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยสำหรับผู้ส่งคืนเงินกู้เกิน 1 ปี

- ขยายเวลาชำระเงินกู้กรณีฉุกเฉิน
- มีมาตรการสำหรับสมาชิกที่ไม่เข้าร่วมประชุม
- กำหนดอัตราดอกเบี้ยใหม่เพราะปัจจุบันทำให้กลุ่มเติบโตช้า

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2544. คู่มือสำหรับประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง, สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2544.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- นงลักษณ์ เศรษฐีพงษ์. 2545. จุดเด่น จุดด้อยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. ศรีสะเกษ : วารสาร การศึกษานอกโรงเรียน
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). 2544. รวบรวมบทความทาง การประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ [สปรส], 2545. วิจัยรพท. ตำรวจกองทุนหมู่บ้าน. ประชาชาติธุรกิจ
- สัมพันธ์ เศรษฐธิติก. (31 มกราคม 2545). การบริหารกองทุนด้านบาทให้มีประสิทธิภาพ. มติชน : 11
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน มาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน มาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. 2545 ชุดวิชาการนิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี จังหวัดนครราชสีมา. (2545) คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร การจัดการและการประเมินโครงการ.
- สำนักมาตรฐาน การศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงาน มาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย พ.ศ. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี